8/258
August 2024
Anul XXII

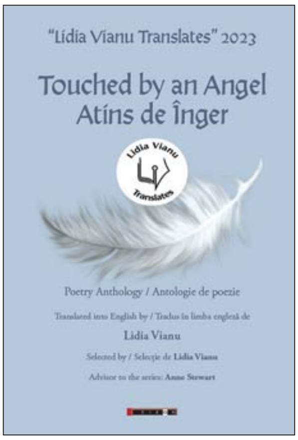
Cafeneaua literară

supliment

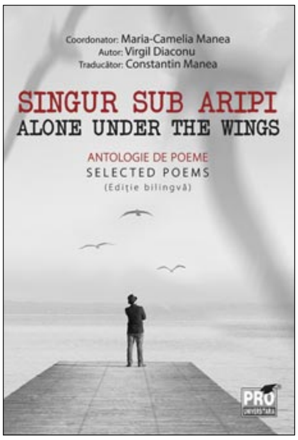
ARTE POETICE

Poeme de **Virgil DIACONU, Cornel Florin CUBLEȘAN, Alexandru PETRIA, Anca Daniela LOVIN**

EDITURA EIKON a lansat la Bookfest (2 iunie 2024) volumul **TOUCHED BY AN ANGEL / ATINS DE ÎNGER, Poetry Anthology / Antologie de poezie**, Translated into English by / Tradus în limba engleză de **LIDIA VIANU**. Selected by / Selecţie de Lidia Vianu, Advisor to the series: **Anne Stewart** (Editura „Eikon", 2024, 448 p.).

În volum sunt cuprinşi poeţii care au câştigat concursul organizat de către Lidia Vianu, distribuiţi astfel: **I.** Virgil Diaconu, Nicolae Silade; **II.** Toma Grigorie, Emil Dinga, Ionuţ Calotă; **III.** Ion Haineş, Zenovie Cârlugea, Felix Nicolau, Eugenia Ţarălungă, Ionel Bota, Şerban Codrin Denk, Nicu Ilie, Zoia Elena Deju, Lucian Domşa, Tincuţa Horonceanu Bernevic, Ana Ionesei, Emanuel Pope, Alice Popescu. Cartea se poate comanda la: https://www.librariaeikon.ro/poezie/1717-touched-by-an-angel-atins-de-inger.html

Antologia de poeme **Virgil Diaconu**, **SINGUR SUB ARIPI, ALONE UNDER THE WINGS**, ediţie bilingvă, a apărut la Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2023, într-o condiţie grafică deosebită. Coordonator Maria-Camelia Manea, traducător Constantin Manea.

Mihai Nicolae a publicat, de curând, volumul al II-lea al lucrării *Călătorii identitare. Românii megieşi*, la Editura Universul Academic, 2024. Pentru vol. I al acestei lucrări, cercetătorul Mihai Nicolae a primit în anul 2022 premiul revistei *Cafeneaua literară.*

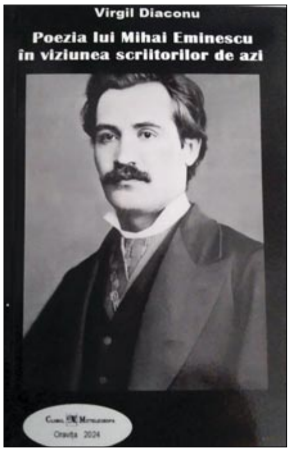

Prezentul volum continuă prezentarea comunităţilor româneşti din jurul ţării, studiile publicate aici fiind dedicate următoarelor ţinuturi istorice româneşti: Maramureşul din dreapta Tisei, Bucovina, Basarabia, Timoc, alături de prezentarea românilor din Ungaria. Studiul foarte documentat al lui Mihai Nicolae, unic în domeniul său, reprezintă o lucrare de referinţă.

Volumul de poezie **Die blaue Umarmung / Îmbrăţişarea albastră**, semnat de **Virgil Diaconu**, tradus în limba germană de către poetul Christian W. Schenk (128 de pagini), a apărut de curând la „Independently Published", colecţia „Dionysos", şi se găseşte deja în vânzare în Germania şi pe Amazon. Iată prezentarea făcută de către Christian W. Schenk:

„Pentru Virgil Diaconu, versurile sunt porunca supremă, iar cuvântul, cu multele sale valenţe, este dulcele chin în nesfârşita căutare de imagini şi adevăruri noi. Poeziile sale sunt ca o vibraţie a existenţei noastre istorice, completând diversitatea eternă a umanismului cu noi atribute şi adevăruri. Poeziile sunt bine echilibrate, cu accente metafizice pentru a surprinde mai bine destinul fiinţei. Esenţa fiinţei umane împletită cu iubirea şi natura joacă un rol central: principiile lor domină nu doar condiţiile pământeşti şi cosmice, ci şi arta şi istoria existenţei naturii umane. Noul profil estetic independent pe care Virgil Diaconu îl reprezintă în literatura română se reflectă în acest volum într-un mod deosebit".

Virgil DIACONU (coordonator), ***Poezia lui Mihai Eminescu în viziunea scriitorilor de azi. Anchetă***, Clubul Mitteleuropa, Oraviţa, 2024, 312 p. Ancheta a fost publicată iniţial în revista *Cafeneaua literară*. La ea răspund 43 de scriitori, dintre care îi semnalăm pe **Paul Aretzu, Marian Barbu, Horia Bădescu, Elisabeta Bogăţan, Ionel Bota, Zenovie Cârlugea, Iosif Cheie-Pantea, Iulian Chivu, Theodor Codreanu, Daniel Corbu, Ioana Cosma, Lucian Costache, Constantin Cubleşan, Şerban Denk, Ana Dobre, Alexandru Dobrescu** ş.a.

CE URMEAZĂ DUPĂ DICTATURA LUI NICOLAE MANOLESCU? Câteva dintre opiniile scriitorilor

Scriitorii care au scris pe Facebook, în blogurile lor sau în presă, despre criticul Nicolae Manolescu, după tragicul eveniment, au avut păreri total diferite, opuse, fiecare accentuând anumite aspecte ale personalității sale și neglijând altele. Unii au fost însă și obiectivi...

În mai multe rânduri s-a exprimat ideea că N. Manolescu a fost un mare critic. „În vremea comunismului, timp de aproape trei decenii, el a însemnat instanţa critică nr. 1. Debutând fulminant, a cucerit repede şi în chip natural această poziţie, rămânând în ea până după 1989, când a renunţat la cronica literară săptămânală. Pentru mai multă claritate: Manolescu s-a impus drept prima voce a criticii româneşti într-o epocă de eflorescenţă a genului (...)", spune de pildă Nicolae Mecu.

Alţi scriitori au discutat despre modul în care Manolescu s-a implicat sau nu s-a implicat în viţa scriitorilor, pentru că el a condus timp de 19 ani Uniunea Scriitorilor din România, cea mai importantă instituţie care trebuia să îi unească pe scriitori. A condus-o 19 ani, pentru că a modificat **ilegal** Statutul Uniunii, care nu îi permitea atâtea mandate... Şi a condus-o atât de bine, încât scriitorii optzecişti, lansaţi şi cronicizaţi chiar de către marele critic, au înfiinţat o altă asociaţie de scriitori: ASPRO... Alţi scriitori, la fel de mulţumiţi de dictatura Manolescu, au înfiinţat alte uniuni de scriitori (una dintre ele condusă de către Cezar Ivănescu), iar alţii au fost daţi afară din Uniune, ca să se înveţe minte. De aici au rezultat câteva procese, care au costat Uniunea zeci de mii de euro. Şi ce dacă? „El a însemnat instanţa critică nr. 1", iar balta are destul peşte, adică bani strânşi din cotizaţiile scriitorilor. La aceste procese s-au mai adăugat şi altele, în total vreo 65, ca dovadă că Uniunea a ştiut să întreţină cele mai bune relaţii cu toţi partenerii săi...

Înţelegem, aşadar, că o bună parte din reproşurile care i se aduc lui Nicolae Manolescu nu sunt legate de statuia lui literară, sfinţită postmortem prin mai toate revistele literare. Reproşurile vizează faptul că el nu a onorat cum se cuvine funcţia lui de preşedinte al Uniunii Scriitorilor.

Pentru că Nicolae Manolescu nu a fost ales ca preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România pentru că era un „mare critic" şi că această funcţie trebuia să confirme acest fapt, ci pentru că membrii Uniunii aşteptau de la el ca viaţa lor de scriitori să capete consistenţă, deci ca ei să beneficieze, cumva, literar, de faptul că fac parte din această onorabilă organizaţie. Or, ce face, de fapt, Uniunea pentru scriitorii ei? Organizează câteva evenimente la care sunt invitaţi tot vechii invitaţi, favorizaţii de ieri, la care se adaugă câteva nume noi pentru democratizarea imaginii USR?

Vom fi curioşi să aflăm ce îndreptări a adus noua conducere... De pildă, ne poate spune ea **unde sunt banii care se strâng din cotizațiile scriitorilor**, care, de atâţia ani, trebuie să fie destul de mulţi? Sau au fost cheltuiţi pe cele 65 de procese ale Uniunii?

Îmi permit să cer ca preşedinţii de filiale să facă înştiinţări scrise anuale, publice, în care să prezinte documentele cu banii cheltuiţi... Aceşti bani nu se pot folosi în interesul scriitorilor? De exemplu, nu se pot tipări din ei cărţi pentru membrii filialelor USR care adună banii din cotizaţii? Dar problema este că toţi banii filialelor sunt băgaţi în contul USR şi că de acolo nu-i pot scoate decât cei din conducere sau contabilul USR, pentru cheltuielile Uniunii. Dar Bugetul Uniunii nu se poate face public în fiecare an? Scriitorii nu au dreptul să ştie cum sunt cheltuiţi banii lor?

FLORIN IARU

(...). În urmă cu cîteva luni, s-a încheiat ultimul proces între Uniune şi contestatari. Pe scurt, era vorba de schimbarea statutului şi de înregistrarea legală în Registru. Cum acestea nu s-au făcut deloc sau nu s-au făcut conform legii, Uniunea a încercat să se ferească de consecinţe, susţinînd că nu are legătură cu reglementările din OG 26/2000. Ea se trage de la celebrul decret din '49 şi deci să fie lăsată în pace. Deci nema Registru, nema adunare generală, vivat Statutul (care s-a mai schimbat o dată, de curînd). Pentru asta, se pare că avocata însărcinată cu rezolvarea cazului din 2015 pînă ieri ar fi încasat peste 600.000 de euro. Nu dau suma ca sigură, dar nici nu m-aş mira. Doar că, în loc să le spună clienţilor că ar fi mai cuminte să-şi pună actele în ordine, doamna în chestiune a executat nişte acrobaţii juridice care, ca luptele seculare, au durat nouă ani. Şi a încasat. Să fie primiţi, zic, dar, pînă la urmă, cineva tot va trebui să pună banii la loc, întrucît sînt ai scriitorilor. Să nu uităm nici că, an de an, Uniunea s-a plîns că nu are bani, deşi a fost finanţată de Ministerul Culturii. A avut suficienţi şi am să şi arăt niţel mai jos cam pe ce s-au dus.

De curînd, tribunalul a publicat motivarea procesului de mai sus. Nu, nici vorbă de exceptare de la lege. Nici vorbă de 1949, 1924 şi nici măcar de Burebista sau comuna primitivă. Legea e una pentru toţi, dacă vrei să fii şi cu slănina-n pod, şi cu brişca unsă. Ei, şi aici să te ţii, că se lasă cu vînătăi. Citez: „Se notează că această limitare în privinţa înregistrării nu semnifică sub nicio formă neobligativitatea înregistrării în Registrul asociaţiilor şi fundaţiilor a modificărilor aduse asociaţiei, statutului ori altor aspecte privind funcţionarea asociaţiei, avînd în vedere producerea de efecte juridice prin înregistrări anterioare a aspectelor referitoare la organizare înfiinţate prin legi, ordonanţe, decret-lege, hotărîri ale Guvernului sau prin orice alte acte de drept public. S-a notat că Uniunea Scriitorilor din România face parte din aceste asociaţii, cărora OG nr. 26/2000 le-a recunoscut expres menţinerea caracterului de utilitate publică“. Şi, niţel mai jos, „[...]funcţionarea asociaţiei, interpretarea dorită de apelantă în sensul că art. 85 OG nr. 26/2000 a exclus obligativitatea înregistrărilor în Registru în privinţa funcţionării şi organizării, fiind exclusă. Aceasta deoarece conform art. 86 OG nr. 26/2000, pe data intrării în vigoare a prezenţei ordonanţe se abrogă Legea nr. 21/1924 pentru persoanele juridice (Asociaţii şi Fundaţii), publicată în *Monitorul Oficial* al României, Partea I, nr. 27 din 6 februarie 1924, cu modificările ulterioare, precum şi orice alte dispoziţii contrare“.

Aşadar, pentru a putea funcţiona, USR trebuie/trebuia să se înscrie. Şi ce o împiedică? Mai multe statuturi adoptate ilegal, absenţa vreunui membru din actuala conducere cu semnătură şi date de identificare în Registrul Asociaţiilor şi Fundaţiilor, inexistenţa unei Adunări Generale. E de porc? E. Este ce am susţinut noi, ciudaţii, atîta amar de vreme, lucru pentru care am fost excluşi şi porcăiţi în revistele Uniunii, sponsorizate, şi ele, de stat? E.

Ţin să vă explic că cele mai multe „acţiuni culturale“ ale USR nu au fost plătite din vistieria proprie. Diversele festivaluri, deplasări, „turniruri“ (în străinătate) şi premii au fost finanţate de instituţiile statului. Tare mă tem că banii ăştia (în absenţa unei identităţi juridice) vor trebui justificaţi cu acte sau pîrnaie.

Of, şi erau atît de buni bănişorii de la stat! Puteau fi învîrtiţi atît de profitabil. Ce jale pe directorii revistelor literare, ce jale pe şefi şi şefuţi de la vîrf şi din filiale! Auzi, domnule, să piardă aşa o dulce viaţă, pentru nişte lei amărîţi! Ce se bagă legea aici? Ce are cu noi? Banii ăia sînt un fleac, măi zgîrciobilor! De aia, oriunde se strînge lume şi se dă vreun premiu, hop şi noi!

Nu aş fi atît de ciudos, dacă membrii obişnuiţi ai breslei ar trăi cît de cît mai bine. Dacă ar avea parte de atenţie, asistenţă juridică, reprezentare. Dacă ar fi ajutaţi la încheierea contractelor, dacă ar fi sprijiniţi în mici turnee de promovare, prin colaborare cu editurile. Nu, nu sînt bani! Dar fraierii care tremură de frica suplimentului sunt cea mai bună armată tremurătoare, gata mereu să pună batista pe ţambal şi să plătească cotizaţia. Acolo e bătaia peştelui. Şi, să nu uit, absenţa totală a noilor scriitori, afirmaţi în ultimii zece ani.

Spun toate astea cu o imensă amărăciune. Instituţia asta captivă s-a îndepărtat definitiv de profilul profesional de antţărţ. În urmă cu 40 de ani, scriitorii aveau mai mult curaj, erau mai solidari, deşi aveau deasupra capacul de canal al Securităţii şi partidului. Cine ştie? Poate că nu prea mai sînt scriitori în Uniune şi au fost înlocuiţi de zombi.

P.S. Citesc, de curînd, că USR a avut depus la finanţare un proiect, „ZOOM – Literatura tinerilor“. Dar se pare că a fost făcut atît de în dorul lelii, că nu s-a aprobat. Las' că vine Ministerul Culturii, mesmerizat de gloria instituţiei, şi-l pupă pe Bubico. (*Arte şi mesmerie*, revista *Caţavencii*, 10 iulie 2024)

TUDOREL URIAN

Cum îi dădea afară marele critic pe redactorii care nu-i mai plăceau...

„În anul 2002, (Nicolae Manolescu) m-a invitat să ţin cronica literară la *România literară*. Relaţia noastră era fără fisură. Ne înţelegeam din priviri, am încercat să-l sprijin de fiecare dată în scris (la primele sale candidaturi la Uniunea Scriitorilor) sau în anii în care am lucrat la Ministerul Culturii, am scris cu simpatie despre mai toate cărţile publicate în acei ani. De aceea, am fost şocat când la sfârşitul anului 2009, după o şedinţă de redacţie a revistei *România literară* m-a chemat deoparte şi mi-a spus că a hotărât să „întinerească” revista, iar eu sunt deja prea bătrân pentru ea. Nu m-a interzis direct, dar m-a rugat să scriu mai rar: o dată la câteva săptămâni. Aveam patruzeci şi nouă de ani! Până atunci scrisesem săptămânal vreme de şapte ani.

Nici eu, nici el nu am mai deschis niciodată subiectul. Cert este că vorbele sale m-au marcat ca fierul roşu şi niciodată nu am mai trimis vreun text la *România literară*. Nici măcar nu am mai citit revista, pentru a nu mă lăsa copleşit de frustrare. Ce puteam să-i mai spun? Dacă la 49 de ani mi-a spus că sunt prea bătrân pentru revista lui, să vin cu un text la 55 de ani sau la 60 de ani şi să-i spun că am întinerit? Nu am o părere chiar atât de grozavă despre mine. Era clar că pentru el eram un autor expirat şi tot ce îmi mai rămânea de făcut era să iau act de situaţie şi să ies din prim-planul literaturii. Culmea este că între timp au dispărut din paginile *României literare* toţi tinerii pe care i-a adus să mă înlocuiască: Cosmin Ciotloş, Sorin Lavric, Daniel Cristea-Enache.”

(Din articolul *Eu şi Nicolae Manolescu*, revista *Acolada*, nr. 4/2024)

CĂLIN VLASIE

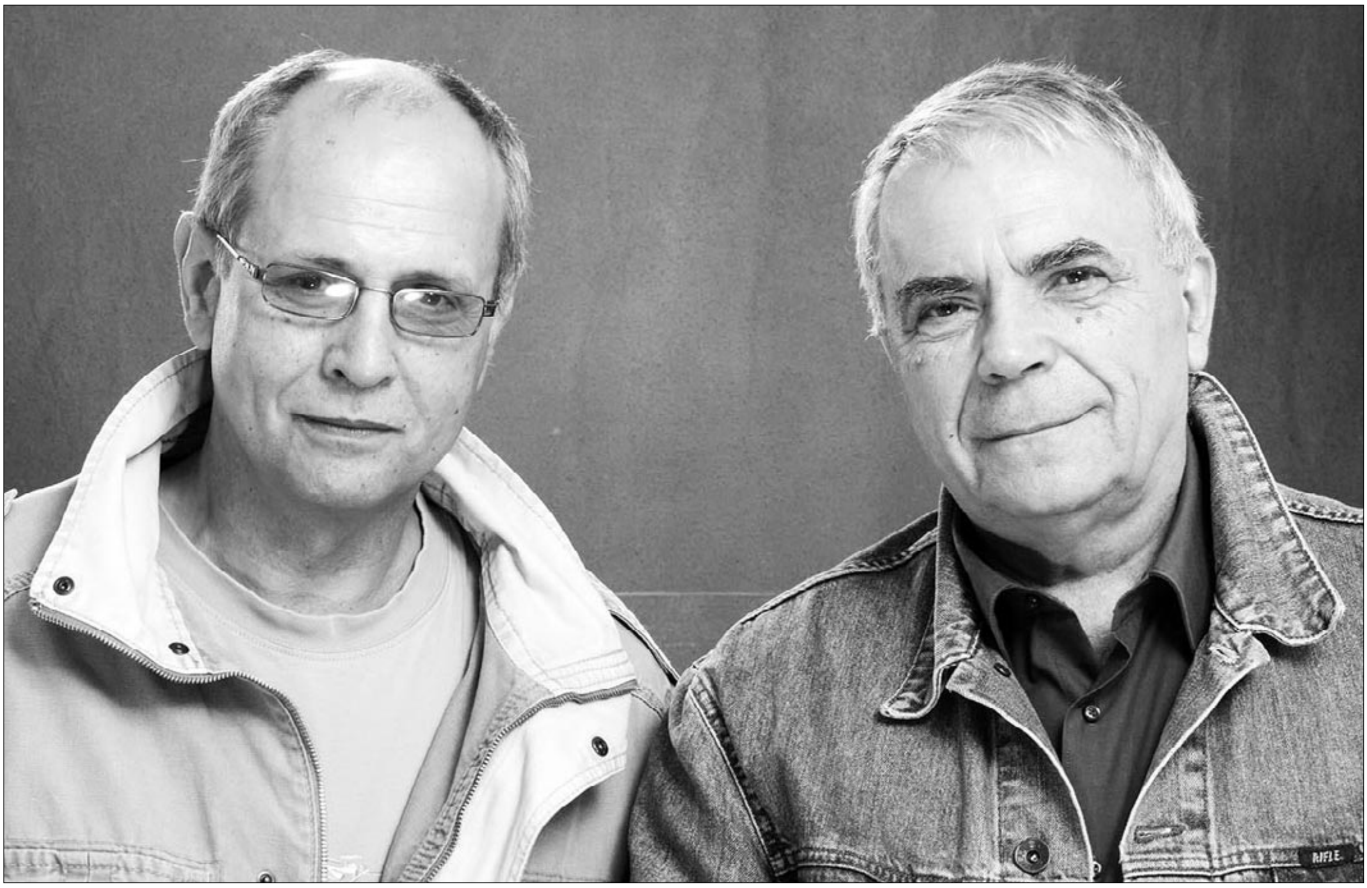
„Prin dispariția lui Nicolae Manolescu, cultura română suferă o grea, ireparabilă pierdere. Am fost editorul acestor cărți (apărute între 2002 si 2019) care au schimbat atât viziunea asupra literaturii române, cât și viața literară românească.

Lumină lină pentru Nicolae Manolescu!“ (**Facebook, 24 03 2024**)

MARIAN BARBU

Poet, pe blogul lui Călin Vlasie: „Călin Vlasie este unul din foarte puținele <<remember>> obiective care nu pune între paranteze meritele formidabile ale Profesorului și Criticului Nicolae Manolescu și nici nu ascunde nevoia de corecție ortopedică vertebrală a insului conjunctural Manolescu tocmai din nevoia de a păstra nealterat miezul inextricabil, semnificativ și sensul unei personalități literare de foarte mare calibru.” (**Facebook, 24 03 2024**)

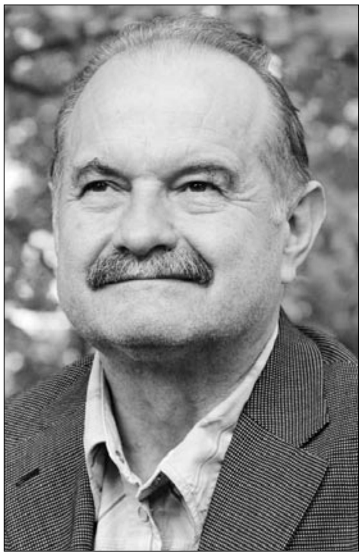

Fotografia lui Nicolae Manolescu pentru monumentala „Istoria critică” din 2008, făcută în vara aceluiași an în atelierul lui Temistocle Epaminonda din Pitești. Cu geaca de blugi pare un optzecist mai mare. „Istoria critică” dovedește altceva. În aceeași zi, o fotografie a autorului și editorului.

L-am iubit enorm ca toți colegii mei de generație. Pentru anii extraordinari de la „Cenaclul de Luni” l-am apărat și atunci când nu trebuia. *Ca și cea mai mare parte a generației mele am fost profund dezamăgit de ultimii 10 ani din viața lui. Puterea și anturajul păgubos i-au schimbat felul de a fi. În ultimii ani m-am îndepărtat total de el, preferând tăcerea amintirilor faste.*

Peste toate, profesorul Nicolae Manolescu este un reper inegalabil în literatura noastră postbelică.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!” / 26 03 24 **(Călin Vlasie)**

ION SIMUȚ
Pentru o nouă ordine literară

În ultimii săi zece ani (mai mulţi, mai puţini?), **Nicolae Manolescu** nu a mai fost în centrul vieţii literare. Se refugiase într-un cerc restrâns la Uniunea Scriitorilor (=USR) sau la „România literară” (=*Romlit*). Nu era totuna. USR ar fi trebuit să fie un cerc mai mare decât *Romlit*. Dar nu era. Nicolae Manolescu restrânsese USR la redacţia şi colaboratorii devotaţi ai *Romlit*, plus conducerea filialelor. Restul erau doar votanţi, la 4-5 ani când era nevoie. Asta era o vulnerabilitate ce s-a acutizat. Nicolae Manolescu nu ştia, dar acoliţii ştiau. Şi profitau. Ediţia a doua a *Istoriei...* sale se îmbogăţise cu câteva nume din redacţia *Romlit*. Ediţia a treia (pe care o promitea) ar fi procedat la fel, adăugând nume din preajmă, din imediata apropiere, dar nu din marea literatură nouă. Care nici nu exista, pentru el. Tot ce se scria pe alt tărâm, în zone complementare, era neglijabil, dacă nu era din anturajul *Romlit*. Un critic din secta colaboratorilor-scaieţi creştea odată cu tomurile lui cărămidare ilizibile. Şeful dădea impresia că le-a citit, dar poate le-a răsfoit, cel mult. (Ca Traian Băsescu *Levantul* lui Mircea Cărtărescu.) Îi ajungea impresia de adulator a criticului grafoman. I-a sporit cota, până la a-l spoi academician. Nici nu bănuia cât va fi supralicitat în postumitatea maestrului, cu acelaşi argument: monumentele de celuloză împachetate în celofan.

După dispariţia lui Eugen Simion, Nicolae Manolescu a încercat să acapareze şi Academia, secţia de filologie şi literatură, care a funcţionat multă vreme ca un centru alternativ de putere în valorizări (prin premii). Intenţia sa proximă era de a-l infiltra acolo pe Mircea Mihăieş. Nu ştiu dacă nu cumva Mircea Martin, pe fondul retragerii din bătălie a nonagenarului Nicolae Breban, va înclina steagul independenţei academice şi va afilia (adică va subordona) Uniunii Scriitorilor deciziile secţiei de filologie şi literatură, vizibile mai ales în premiile acordate, în numele aceleiaşi credinţe conservatoare, şi în personalităţile promovate în for.

Aşteptarea a fost întotdeauna imensă faţă de atenţia sau receptarea lui Nicolae Manolescu. La senectute, era încă înconjurat de aburii legendei din anii 1970-1980. Dar şi decepţia era pe măsură, în anii din urmă. **Criticul nu mai vedea dincolo de anturajul imediat. A spus-o foarte clar şi trist unul dintre cei mai buni prieteni ai săi, Dorin Tudoran,** înlăturat dintre colaboratorii *Romlit* tocmai de unul dintre cerberii ultra-zelos protectori:

„Mai ales când este publică, o sursă de lumină atrage o puzderie de gâze. Manolescu a fost şi el un asemenea magnet. Nu toate gâzele s-au molipsit de lumină; unele dintre ele au avut darul de a crea dâre de obscuritate în razele de lumină. Camarilele nu generează nimic bun; niciodată, nicăieri.

În curând va începe fie ranforsarea frontului comun, fie lupta între cei care se simt urmaşii legitimi la o dregătorie sau alta lăsată vacantă de cel dispărut. Ei «ştiu» că sunt îndrituiţi, cei mai buni şi singurii potriviţi. Punctum!”

Articolul lui Dorin Tudoran *Contradicţia lui Manolescu*, din care am preluat acest fragment, a fost reprodus după o adresă de internet în revista „Vatra”, nr. 3-4/2024, p. 8-10.

Dacă Dorin Tudoran, prietenul apropiat al lui Nicolae Manolescu, semnalează această anomalie, înseamnă că e vorba de un fenomen grav. Noul preşedinte, Varujan Vosganian, nu va putea schimba meteahna, nu va putea dizolva camarila, fiind el însuşi parte din acest sistem. Vom asista la „ranforsarea frontului comun”, de către cei care se consideră „că sunt îndrituiţi, cei mai buni şi singurii potriviţi”, cum zice Dorin Tudoran. Cu actuala echipă, USR nu este reformabilă, nu se va deschide spre dialog, nu va deveni tentantă pentru niciun candidat viitor predispus la schimbare, pentru că USR se va anchiloza ireparabil.

Ce e semnificativ de comentat? **Nicolae Manolescu a fost victima propriei camarile** (nu simbolic, ci chiar la propriu!). El a inventat-o, el a susţinut-o şi tot ea l-a ucis.

Cum a reacţionat viaţa literară? Cu un sentiment de dezastru, pentru că nimeni nu-l va putea înlocui. Ceea ce e adevărat. Un asemenea prestigiu, o asemenea autoritate nu mai au spaţiu public de afirmare, când cultura şi intelectualul şi-au pierdut din prestanţă şi centralitate. Alţii au privit cu un sentiment de eliberare. Adică, de acum încolo, validarea estetică nu va mai depinde exagerat de mult de o instanţă insuficient documentată (cum era în ultima vreme).

Întrebarea neliniştitoare este dacă există o altă instanţă, o alternativă. Dacă există un succesor posibil. Se crede că nu există altă instanţă comparabilă, care să aibă un asemenea calibru şi o asemenea influenţă! Se poate forma? Da! Cu condiţia să fie creditată! Să spun un nume? Îl spun: **Daniel Cristea-Enache.** Mai pot fi şi alţii? Pot fi. **Paul Cernat, Bogdan Creţu, Alex. Goldiş, Andrei Terian, Mihai Iovănel** şi aş mai putea adăuga nume. Dar au nevoie de creditare, legitimare şi poziţie favorabilă. Plus exerciţiu îndelungat pe scena publică. Să scoată capul afară din universităţi, biblioteci şi birouri de cercetare. Mecanismul nu e simplu şi rapid. O cronică literară veritabilă trebuie să aibă susţinere instituţională, selecţie exigentă, vizibilitate, credibilitate, autoritate şi exprimare constantă.

Dar nu e vorba numai de cronica literară, care, oricum, şi-a pierdut mult din importanţă. Există o întreagă generaţie

de critici la vârsta călinesciană a *Istoriei*... (41 de ani şi puţin peste), am notat anterior câteva nume, o generaţie care poate prelua prim-planul actualităţii literare, oferind o nouă viziune critică asupra literaturii şi alte criterii de valorizare decât cele tradiţionale până acum. Speranţa unei înnoiri e în această generaţie.

Dintre optzecişti, mai bine plasat ar fi **Ion Bogdan Lefter**, dar care s-a uzat în penumbre şi căi lăturalnice. Optzecismul pare eclipsat, cu toate că are încă voci exersate şi credibile: **Dan C. Mihăilescu, Ştefan Borbély, Al. Cistelecan, Ioan Holban, Adrian Dinu Rachieru, Nicolae Oprea, Marian Victor Buciu, Nicolae Bârna, Octavian Soviany.** Ar fi resurse.

Oricum am privi lucrurile, sceptici sau încrezători, dispariţia lui Nicolae Manolescu e o mare tristeţe. Dacă nu se mai putea pronunţa asupra noilor valori ale literaturii române contemporane (nu mai avea tragere de inimă pentru ele), contau opiniile sale („dintr-un foişor", cum ar spune Arghezi) pe cele mai diverse teme de actualitate. Criticul era un intelectual profund implicat în contemporaneitatea lui. Va rămâne un exemplu de studiat. **Inerţiile, partizanatele şi obtuzităţile senectuţii i-au făcut mult rău lui Nicolae Manolescu, perceput ca un protector de gaşcă.** Înaintea acestui declin, Sorin Alexandrescu (primul care a enunţat această opinie) l-a situat bine ca importanţă în succesiunea Maiorescu, Lovinescu, Călinescu. Să nu cădem în păcatul deriziunii şi să nu uităm esenţialul.

Tristeţea e că relieful şi valorile literaturii române din toate timpurile îşi vor estompa contururile la umbra literaturii europene. Aşa cum România se pierde, se dizolvă treptat în Uniunea Europeană. Vom avea de meditat la două variante ale aceleiaşi întrebări: ce se pierde când ceva se câştigă? Nici reciproca nu e de neglijat: ce se câştigă când ceva se pierde? Deşi par întrebări sinonime, nu comportă acelaşi răspuns.

Cu dispariţia lui Nicolae Manolescu înţelegem mai bine că viaţa literară nu mai poate funcţiona în jurul unui centru unic şi absolut. Nici într-o bipolaritate antagonică. Soluţia a găsit-o viaţa literară însăşi, în evoluţia ei naturală: policentrismul. USR din viitor şi revistele ei, mult prea închistate, ar avea menirea să faciliteze un dialog între aceste centre, care au tendinţa să se ignore şi să se supraestimeze ca putere şi importanţă.

Cu Nicolae Manolescu nu a dispărut ultimul rezistent al credinţei într-o lume literară unipolară, suverană şi autocrată. Au rămas acoliţii săi, cu veleităţi de moştenitori ai puterii simbolice, acoliţi care întreţineau şi întreţin dogma sau, mai degrabă, iluzia unui dogmatism estetic de unică emanaţie. Ceva pozitiv tot se va întâmpla. Vor dispărea gesturile de falsă vitejie publicistică, făcute de camarilă cu gândul de a-l impresiona pe Nicolae Manolescu. Poate că se vor mai domestici eroii apărători ai redutei estetice asediate.

Pentru a se emancipa cu adevărat, **USR ar trebui să-şi revizuiască orgoliul de centru unic şi exclusivist, posesor al adevărului estetic absolut**, pe care câţiva activişti emfatici insistă să-l propage, prin revistele sale obediente, coalizate într-un trust falimentar, compromis moral, în virtutea mentalităţii de „strâns uniţi în jurul partidului unic şi al conducătorului mult iubit".

E vremea pentru o nouă ordine literară: multipolară. Sună suspect? Îmi pare rău! Ea există deja. Nu are nicio legătură cu mentalitatea politică dubioasă a putinismului (un Putin ameninţat, care caută alianţe salvatoare). Literatura europeană are tendinţa, în noile sinteze care apar, să se centralizeze (în Franţa, în Germania, în Italia) şi să-şi subordoneze periferiile. Nu există o singură literatură europeană, există mai multe literaturi europene, nu neapărat câte naţiuni. O istorie unitară a literaturii europene va fi bruiată (profitabil) de o geografie revendicativă a literaturii europene. Dar asta e o altă problemă: policentrismul literaturii europene. Pe noi ne interesează aici literatura română după dispariţia lui Nicolae Manolescu şi legitimarea unei noi configuraţii a valorilor.

Care sunt centrele alternative de putere, materializate în instituţii, nu e greu de identificat, ele sunt configurate vizibil şi li se văd zonele de influenţă: 1. revista „Observator cultural", cu un program progresist moderat (revizuit, atenuat), mizând mult pe studenţi şi elevi ca instanţe valorizatoare; 2. Secţia de Filologie şi Literatură a Academiei, având arondată revista „Contemporanul. Ideea europeană", în spirit sever conservator, aşa cum le stă bine prin menirea lor; 3. Institutele de istorie literară ale Academiei, mai ales cele de la Bucureşti, Cluj, Iaşi, unde activează mulţi cercetători maturi, de orientări diferite, în care stă nădejdea perpetuării interesului profesionist pentru literatura română, alături de profesorii din facultăţile umaniste, îndeosebi cele de Litere; 4. Despre USR şi revistele ei de trust anemic am glosat mai mult aici; 5. Să numărăm şi contestatarii din jurul lui Cristian Teodorescu şi revista „Caţavencii", frizând anarhismul. Necazul e că nu se recunosc şi nu dialoghează. Se contestă vehement, în detrimentul literaturii române contemporane. Unde plasăm nucleul instituţional al literaturii române din Republica Moldova, literatură în continuare marginalizată şi subestimată la noi? Are nevoie de o integrare normală, constantă şi atentă.

Ar fi interesant să discutăm şi despre **rolul revistelor din provincie** în acest dinamism gravitaţional: care e magnetul mai puternic pentru ele? Cele mai multe trec voios în anonimatul apariţiilor sub egida USR, riscând uniformizarea şi eclipsarea spiritului critic. „Convorbiri literare" încearcă timid o singularizare în trustul USR, timid de teama diminuării subvenţiei ca pedeapsă pentru o eventuală independenţă, dar încearcă; are şi cea mai bună echipă de critici şi istorici literari. Cele mai multe nu se văd de sub pălăria trustului decât prin partizanate regionale, cu scriitori blazaţi care îşi cultivă chelia, pletele sau barba. Dintre revistele non-USR, „Vatra" este cea care gândeşte cel mai îndrăzneţ pe cont propriu (propunând teme, atitudini, valorizări, bine argumentate), total diferit de celelalte publicaţii literare, mult peste oficinele judeţene. Dintre revistele Clujului, singura care îşi susţine o personalitate distinctă şi distinsă e „Apostrof"-ul. „Tribuna" e compozită, confuză şi nesuferit de filozofardă, nu e pentru mine, e pentru alt public, iar „Steaua", cuminte şi docilă, lipsită de vlagă şi de vizibilitate, nu îndrăzneşte să iasă de sub tutela centrului şi se pierde în peisaj, cu toate că are cronicari literari foarte buni (nu e de ajuns). Aş continua, dar mă mulţumesc cu câte pietre o să iau în parbriz pentru ce am zis până acum.

O nouă ordine literară trebuie să-şi pună la punct relaţiile de putere şi sferele de influenţă. Cu puţină diplomaţie (marea lor carenţă!), USR şi *Romlit* ar putea îndeplini un rol benefic de mediator între părţi, de amortizor al conflictelor, punte de comunicare între aceste disparităţi şi orgolii, altfel greu conciliabile, dacă nu ireconciliabile.

G. CĂLINESCU – 125 UN „VULTUR ÎN COLIVIE”

Interesat de lungă vreme de „situaţia lui Călinescu”, devotatul editor Nicolae Mecu ne atenţiona că, acum, „imaginea lui nu mai poate fi aceea dinainte de 1990”. Într-adevăr, *tema colaboraţionismului* nu poate fi ocolită în efortul de „a recompune şi restitui chipul real” al inclasabilului critic, un spirit proteic, venind din interbelic cu un solid prestigiu, nescutit, totuşi, de aprige contestări (Mecu 2024 : 5). Care, după ’89, punând sub lupă, îndeosebi, gazetăria politică au eşuat, cu câteva excepţii, într-un subiectivism revanşard. Încât o discuţie calmă devine necesară şi posibilă, analizând motivele aderării şi decupând „partea din *opera omnia* care rezistă”, inclusiv deontologic, cum sugera acelaşi N. Mecu. Adică, recunoscând „întrebuinţarea frauduloasă” a stilului (sclipitor), poleind şi falsificând realitatea. Aşa cum, de pildă, recent, reuşea Ruxandra Câmpeanu cercetând, cu grilă sociologică, „treptele compromisului” în cazul triadei Ralea-Călinescu-Vianu, în intervalul 1948-1964 (Editura *Corint*, 2022).

Or, posteritatea lui G. Călinescu, polarizând frontul critic, suferă de nevindecabile răfuieli ciclotimice. Spirit conflictual, Călinescu a fost – faţă de linearitatea unui Vianu, de pildă – un impetuos şi un imprevizibil. Iubind gesticulaţia şi mobilitatea intelectuală, el garanta, calculat, un impozant spectacol de personalitate şi ilustra, prin conduita-i reactivă, puterea creatoare a contradicţiei, observa Vl. Streinu. Fireşte că această mecanică spirituală, dorind a descoperi totul pe cont propriu, intra în conflict cu sine; Călinescu avea scrupulul de a fi pe deplin edificat, dar nu-şi reprima sentimentul aventurii. Ieşind din rezerva solitudinii, cădea în excesul de personalism; ambalat de demonul contrazicerii, Călinescu – viforos interlocutor, purtat de frenezia ideaţiei – devenea ameţitor (nota Dinu Pillat, fostul său asistent), brava, manifesta violenţe teribile şi naivităţi incredibile, contraria. Teatralitatea omului, comentariul gesticular, fermentul intelectual făceau din G. Călinescu o prezenţă anihilantă, s-a spus. Dar acest reper spiritual lăsa, în plină epocă dogmatică, şansa spectacolului inconformist; deformând realităţile, nu puţini comentatori au confecţionat imaginea unui G. Călinescu versatil, senior al dogmatismului. Într-o perioadă în care accesul la cultură era problematic şi chiar dramatic, Călinescu însuşi era doar un tolerat; un „tolerat ornant”, zice I. Oprişan, reconstituind, în *Asaltul cetăţii* (2014), Dosarul său de Securitate. A-l culpabiliza fără frână, înseamnă a conserva tendenţioase amintiri „folclorice”. Nu s-a vorbit îndeajuns nici despre formidabila capacitate de autoiluzionare a lui G. Călinescu, ceea ce ar explica, în mare măsură, piruetele viforosului şi suspiciosului critic, tăinuindu-şi biografia reală, refuzând prenumele Gheorghe, cum îşi dorise mama biologică, Maria Vişan (Vişa, de fapt), semnând, de la sfârşitul anului 1926, G. Călinescu (după interludiul roman, când devenise Georgio). I. Bălu sesiza, în cavalcada acelor întâmplări, „negarea unui destin predestinat”. Şi până la situaţia ambiguă, după instaurarea comunismului, când s-a vrut, savurându-şi pretinsa omnipotenţă, „un leu cu cinci picioare”! Prietenia cu Dej, „folclorizată”, mai degrabă, i-a întreţinut pervers această iluzie, în pofida acuzelor, dificultăţilor şi nedreptăţilor care l-au însoţit; încercând „să se pună bine cu stăpânirea”, mărturisea George Muntean (adică „Ştefan Dragomirescu”, unul dintre zeloşii informatori), criticul spera „să treacă o flăcăruie dincolo, pe malul celălalt”. Partidul îi e alături, orice cerere îi e satisfăcută, credea (prin 1960) cărturarul, demult clasicizat, prea convins că e şi „un bun romancier”. *Scrinul negru* îi fusese maltratat, Călinescu recunoscând că, acceptând „sfaturile” cenzorilor, îşi „stricase” romanul. Chiar dacă, dorind a fi publicat / republicat, metamorfoza arhitectului Ioanide – prin autorescriere – părea, în ochii vigilentului Paul Georgescu, neconvingătoare, iar absenţa eroului comunist „o tristă şi stupidă eroare”.

Când admira *Istoria* călinesciană, bravul complice Al. Rosetti, un editor „de speţa cea mai înaltă”, nu ezita a-l califica pe autor „un monstru (în sens etimologic!)”, citim într-o misivă expediată la 31 ianuarie 1941. Iar apariţia *Istoriei* ar fi „un dar unic făcut literaturii române”, recunoştea acelaşi, aflat într-o bogată corespondenţă epistolară cu suspiciosul Călinescu, temperându-i, cu tact, umorile. *Critic-artist*, G. Călinescu vădeşte vocaţie constructivă, cheltuind erudiţie şi imaginaţie, lăsând senzaţia de avuţie. *Istoria* sa, „trasă pe toate roţile” (cf. N. Mecu), este, s-a spus, *un roman deghizat*. Cu intuiţie epică şi gesticulaţie tumultoasă, însufleţind documentul, ficţionalizând credibil, el propune, prin iradianţa ideilor, o proiecţie epopeică, de complexitate barocă. Admite, totuşi, *lacuna clasică*; va recunoaşte, ceva mai târziu, că „n-avem trecut suficient” (*Naţiunea*, 6 aprilie 1946), că ideea de literatură (în sens occidental) „avea să străbată greu”, lipsită de o cultură de salon. Şi îşi îngăduie „o privelişte de sus”, cu inevitabile simpatii şi idiosincrazii. Temperament proteic, capricios, labil, abundent, cu fantezie aprinsă, de extraordinară mobilitate intelectuală, Călinescu trăieşte prin *spectacolul de personalitate*, mânat de „puterea creatoare a contradicţiei” (Streinu 1971 : 49). Acest *homo novus*, dezvoltând o irepresibilă „energie primigenă” este, de fapt, un spirit conflictual, o personalitate complicată, centrifugă, inevitabil „folclorizată”. Simte nevoia de a fi însoţit şi admirat, vânează efecte actoriceşti, are „o conduită reactivă”, îşi află combustia în conflictul cu sine însuşi; de unde „marile antinomii”, lesne de identificat, dezicerile, „fractura schizoidă”, exegeza „ciclotimică” (Sălcudeanu 2011 : 139). Încât, ispita de a cerceta *programul călinescian* nu poate evita o constatare la îndemână: dezacordul dintre program şi reuşite. Declaraţiile „balzaciene”, în regim de obligativitate, într-o epocă invadată de *gidieni* nu anulează gustul farsei şi nici romanul satiric (cultivat); clasicismul ca program viza, desigur, un *clasicism viitor* (cf. Mircea Martin), „un mod de a proiecta”. Călinescu lucrează prin contrazicere şi, deliberat, îşi alege un mod de a scrie, deseori, în răspăr. Ştie prea bine că „unde este schemă este şi şarjă”; vrea să evadeze din local, cunoaşte din interior mecanismele romaneşti, le verifică meşteşugit, împinge la extrem demonstraţia, vădeşte o curiozitate neistovită. Avem de-a face, de fapt, cu un Călinescu „împărţit”: un romantic cu program clasicist, de „eroism zilnic”, punându-şi probleme „înalte”, cu patos rece, controlat şi filtru livresc, un raţionalist obsedat de voinţă demiurgică, pregătind „conştiinţe eline”. Sub metafora „apropierii de Elada”, apelul său vibrant viza

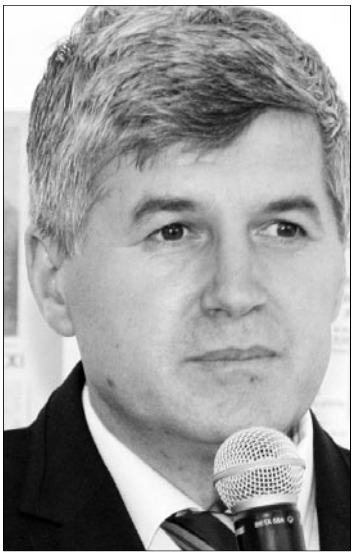
educaţia clasică, anunţată strălucit într-o cunoscută prelegere universitară (16 ianuarie 1946), publicată sub titlul *Sensul clasicismului*. Şi totodată, pe filieră postpaşoptistă, cum observase George Neagoe, asumându-şi un program emancipator, de extracţie umanistă.

Cartea sa capitală, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (FRLA, 1941), era o istorie de valori şi o operă epică, în sens crocean; ea n-a ieşit din goluri, a impus o scară axiologică, chiar dacă Lovinescu, maliţios, strecura ideea că nu Călinescu, cel lipsit de obiectivitate, ar fi fost indicat să o scrie. Scenariu subiectiv, negreşit, monumentul călinescian a devenit grabnic *o carte-mit*, constestată „cu o înverşunare halucinantă" (Iorgulescu 1982 : 99). Autorul însuşi, convins că, în perspectiva reeditării, va avea prilejul unor „corijări", a purces la numeroase completări şi îndreptări. Dacă un I. Negoiţescu, fără a-i nega vulnerabilitatea, dincolo de disproporţii şi opacităţi, afirma neted că *Istoria* călinesciană are „duh narativ", strălucire portretistică şi relief istoric, ca puncte de sprijin, judecând ideologic (Negoiţescu 1991 : 188), Ileana Vrancea blama impresionismul fără metodă, văzând în acea Istorie „o neîmblânzită operă romanescă". Observaţie recunoscută, implicit, de genialul critic, când afirma: „adesea am trişat, visând pe marginea textelor". O critică creatoare, în efervescenţă, expresivă, seducător-interpretativă, de mare impact şi forţă modelatoare. Retipărită, prin strădaniile lui Al. Piru, abia în 1982, chiar sub interdicţie fiind, *Istoria* sa, devenită obiect de cult, a alimentat atitudini în conflict: fie corul hagiografic, propunând un portret sacru şi un Călinescu tiranic, „confiscat", zicea tot Al. Piru, impunând monopolul, fie, dimpotrivă, pe de altă parte, repudierea modelului, aruncând călinescianismul – prin pasionale războaie de preeminenţă – în eclipsă, umbrit de statuia lovinesciană. Văzut ca un „demiurg dezlănţuit" de Ov. Cotruş sau, în percepţia lui Vl. Streinu, ca „un Rastignac al culturii", Călinescu a fascinat prin personalism acut şi „lecţia" libertăţii creatoare, polarizând frontul critic. Regretabil, zelatorii şi denigratorii, adunaţi în tabere cu apetit belicos, au împărţit, cu fluctuaţiile de rigoare, câmpul de luptă, întreţinând o „încleştare epopeică" (Sălcudeanu 2011 : 146), prelungită şi în zilele noastre. Iar Călinescu, de pe piedestalul subiectivismului declarat, explica neînţelegerile sau rezervele unor contemporani prin *absenţa (sa) din lume*, absorbit de creaţie: „Oamenii empirici, perora criticul, îmi sunt indiferenţi". Îndeosebi publicistica, se ştie, va fi calul de bătaie al celor care, sub flamura revizuirilor, inventariază zelos scăderile, dezicerile, trădările, „instabilitatea de caracter", „metamorfoza purpurie", cum spunea Ştefan Ion Ghilimescu, a *bietului Ioanide*, în opţiunea sa pentru „noua literatură", de neînţeles pentru unii. Un oportunism „probabil congenital", crede N. Manolescu, ar explica entuziasmele facile din foarte citita, în epocă, rubrică din *Contemporanul* (*Cronica optimismului*, începând din 1955), probând „înaripare stilistică" şi „fariseism doctrinar" (Ghilimescu 2013 : 6). Dar Călinescu se aliniase, sub „înflăcărata flamură", de timpuriu (v. *Tribuna poporului*, 1944), blamând partidele istorice, iar la moartea lui Stalin, alături de alte prestigioase semnături, va deplânge „O figură gigantică a Istoriei". Venind în întâmpinarea maselor însetate de cultură, el refuza a fi „rezervat", îşi manifestă disponibilitatea, dorinţa de angajare, devenind chiar, într-o epocă violent politizată, „un exemplu", crede M. Popa. Dar „prepararea" tovarăşilor de drum se dovedeşte anevoioasă (Popa 2001 : 359). „Eu nu vreau să stau deoparte", îi va mărturisi lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, într-o întrevedere cu primul secretar al PMR, intermediată de Sadoveanu, liderul comunist asigurându-l că se bucură de „o apreciere foarte înaltă" din partea conducerii partidului şi a Direcţiei de propagandă (Ţugui 2006 : 223). Călinescu fusese îndepărtat de la Universitate, i se refuza contactul cu „elementele tinere", Ion Vitner, înlocuitorul, îl executase în *Critica criticii* (1949) pentru „idealism subiectiv", manuscrisele îi erau blocate, în pofida silinţelor criticului de a da curs îndreptărilor solicitate. Examinând relaţia intelectualului cu acea epocă „grea", frământată, dramatică, Marin Preda făcea remarca, valabilă doar romanesc, că „lui Ioanide i se deschideau toate uşile" (v. *Un semn de întrebare*, în *Luceafărul*, nr. 37/12 septembrie 1970). În realitate, Călinescu, livrând repetate dovezi de entuziasm constructiv în „era nouă", făcând figură de educator al naţiei, trăind „în civic", în stilu-i grandios, larg-cuprinzător, disponibil, fusese doar decorativ repus în drepturi; rămăsese un izolat. Nu va pregeta să-şi toarne cenuşă în cap, recunoscându-şi poziţia „confuză" (v. *Contemporanul*, nr. 31/29 iulie 1960). „Noi visăm pentru Mâine", va clama scriitorul, convins că atingem „faza monumentalului". G. Călinescu se vrea, himeric, *un Ioanide*, înţelege oraşul ca „locuinţă publică", dovedeşte un spirit critic altoit pe explozii de candoare şi juvenilitate. „Două vârste – mărturisea criticul – se bat de mult în mine". Reputat călinescolog, devotatul N. Mecu, admirabil în efortul său restitutiv, invoca – explicativ – uriaşa *capacitate de autoiluzionare* a celui care, într-un interviu luat de I. Biberi (1945), mărturisea: „gândim, clădim şi scriem pitic". Încât, „ascuns" în masa anonimilor, cum fals preciza, acceptă un şir de umilinţe şi numeroase „concesii tactice", sperând să-şi salveze, astfel, opera, dovedeşte râvnă în a se „clarifica" politic, participă, cu pana-i genială, la bătăliile politice, susţine campanii şi atacuri, slujeşte noii diriguitori („forţele progresiste"); se înregimentează „în stilul lui personal, adică urieşesc" (Ungureanu 2007 : 91).

Se înţelege că până a fi „recondiţionat", devenind o figură legendară, arlechinescă, regizând „efecte de public" sau un „histrionism de catedră" (în amfiteatrul „Odobescu", de pildă, luat cu asalt de studenţime), Călinescu a traversat o existenţă zbuciumată, plină de privaţiuni şi presiuni. Sinuozităţile recepţiei au marcat, şi ele, această traiectorie şi a-i reproşa criticului că n-a retezat capetele balaurului (dogmatismului) înseamnă a nu cunoaşte / sau a ignora realităţile epocii. Dacă apariţia *Bietului Ioanide* a fost „o eroare", cum suna o sentinţă a vremii, odiseea tipăririi *Scrinului negru*, obstrucţionată cu îndârjire, devine explicabilă; ca şi concesiile făcute. Totuşi, profesor onorific la Filologie (din 1960), primit în partid (1962), „omologat politic", criticul era ţinut în rezervă, în pofida genuflexiunilor ideologice şi a oratoriei bombastice. Cine explorează epoca, precum I. Bălu în *Viaţa lui G. Călinescu* (1981, 1994), înhămându-se la un teribil efort documentaristic, nu trebuie să oculteze, pudic, acele personalităţi „negativ implicate", cu înalte responsabilităţi. Sau colportând informaţii „pitice" şi observaţii meschine, minimalizatoare, satisfăcând curiozitatea bolnăvicioasă a cafenelei literare.

Rănit, irascibil, capricios, cu numeroase descărcări furtunoase, inimitabil, el se ipostaziază în Ioanide, ştiind că „a construi e necesar". Obsesiile lui Ioanide reverberează şi lecţia călinesciană, fără ecou imediat, activează un „mecanism compensator". Prin viziunea romanescă a *Istoriei* sale, o fabuloasă „comedie umană" şi, totodată, „o pacoste" (zic spiritele „acrite"), prin forţa de creaţie, proteică, uluitoare, vindecând complexele noastre de inferioritate, G. Călinescu a impus, dincolo de inconsecvenţe, extravaganţe şi compromisuri, un „ethos călinescian" (Martin 1981 : 9). Avatarurile călinescianismului indică şi o posteritate capricioasă, înrolând combatanţi zeloşi, fără putinţa de a-i tăgădui cota, certificată, indirect, şi de zgomotoşii contestatari. Dar şi fără şansa de a aplica, cu succes, „metoda butăşirii", observa N. Mecu. G. Călinescu, în pofida armatei de „călinescieni" (autoproclamaţi, de regulă), nu are urmaşi.

Generația '60 - generația socialismului (ep. 36)

În acest volum *in nascendo*, apărut în serial în „Cafeneaua literară", am abuzat, reproducând în întregime, acolo unde a fost cazul, poezii ale unor colaboratori atent selectați în antologia „Sub semnul revoluției. 30 de tineri poeți", apărută la ESPLA în 1959, pornind de la realitatea că această carte, pe care unii poeți încă în viață (precum Ana Blandiana și Horia Zilieru) ar vrea-o să fie dată la topit, este o raritate bibliografică. Așa cum am repetat, ne interesează cum au debutat și s-au lansat marii poeți ai generației □60, fiind profund promovați de activiștii ideologici, dar și bine plătiți, în baza compromisurilor cu regimul.

Într-un interviu cu Mihai Beniuc („Luceafărul" nr.9/mai 1962), tătucul noii literaturi spune despre cărțile apărute în colecția „Luceafărul": „Succesele lor sunt remarcabile, în ciuda unor stângăcii rezultate din slaba cunoaștere a realității". Cărțile lor sunt „înscrise în

Darie Novăceanu, de la minerii cântați la mineriada lăudată

Darie Novăceanu s-a născut la 8 mai 1937, în satul Crasna, comuna Cărpinișu, raionul Novaci, regiunea Craiova. Numele de familie, după tată: Mituțoiu. Novăceanu e un pseudonim. La data debutului în volumul colectiv era student la Universitatea „C.I. Parhon", Facultatea de Filologie. A debutat în 1957, la 20 de ani, în „Tînărul scriitor" și, între timp (1959), mai publicase în „Viața Romînească", „Gazeta literară", „Steaua", „Tribuna", „Flacăra" și „Viața studențească". La absolvirea facultății, se angajează ca redactor la revista „Secolul 20", apoi la „Luceafărul", apoi la „Gazeta literară", sfârșind, în 1966, ca funcționar în Ministerul Afacerilor Externe. Interesant, nu? Și mai interesant, în 1990, ajunge director la ziarul „Adevărul" (fost „Scânteia", poziționându-se de partea invaziei minerilor în București, la 13-15 iunie 1990), iar între 1992-1998 (când e rechemat de Emil Constantinescu) este ambasador în Spania, unde și decedează, la 3 aprilie 2016. Dovadă că Partidul Comunist a avut grijă, și după 1990, de cadrele sale, ce tot credem noi în revoluții și oameni noi. Ca om era afabil, dar...

Să ne întoarcem în 1957. În „Tînărul scriitor", Darie Novăceanu debutează cu „Școala *Război*" (nr. Mai), după care publică în „Steaua" (nr.12), poezia „Noapte clujeană". În 1958, „Gazeta literară" îi dedică un grupaj de versuri lui Lenin. Publică Nichita Stănescu – „Mă gândesc la Lenin", Darie Novăceanu – „Celula 193" și Victor Kernbach – „Oră la Simbirisc". În 1959, „Viața Romînească" îi publică lui Darie Novăceanu poezia „Dimineață roșie". E și Nichita prezent, cu „Negru și roșu". Un istoric literar curajos ar putea realiza o antologie cu poezia proletcultistă a lui Nichita, dar, cine știe, o voi face tot eu în următorii ani. Mă uit în jur, la criticii de azi, niște conformiști foarte uniți... În „Gazeta literară" nr. 11 (1959), dedicat... uzinelor patriei, Darie Novăceanu publică poezia „Săvinești (fișă biografică)". Din nou Nichita, cu „Lauda uzinei", și Cezar Baltag, cu „În halele uzinei". Tot în acel an, ca student, Novăceanu publică poezia „Focul de la Bălteni" (în „Luceafărul", iulie 1959; nu știm ce foc, și la 19 iunie 2024 era alt foc la Bălteni).

Darie Novăceanu era un poet afirmat. Îl selectează exigentul și cerberul Mihai Gafița în antologia sa de tristă faimă. Poetul e selectat cu două poezii, „Nopțile aurorei" (sau „Aurorei"???) și „Șantier". Citām din prima: „Nopțile erau reci, ceasurile zbuciumate și grele./Pe valuri clipele-ncepuseră mînia să-și cearnă./Umedă, prora luneca pe cioburi de stele/Înaintînd spre zidurile Palatului de Iarnă.// Vînturi de fier zbiceau fețele sîngerînde, uscate./ Sîngele corora-n trandafirul speranței, clocotiror,/ Inimile-și deschideau spre el ferestrele toate,// Ferestrele revoluției, mării și visurilor.// Tunurile-au spart tăcerea, zidurile-n noapte s-au deschis,// Glasul așteptării s-a contopit cu glas de mînie, durere./ Pe vatra cerului vreascuri de lună s-au aprins/ Vestind un sfîrșit, un început, o eră-ntre ere". Poezia e o lecție de istorie, culmea, lucrurile așa au stat, poezia nu e comunistă decât prin intenție.

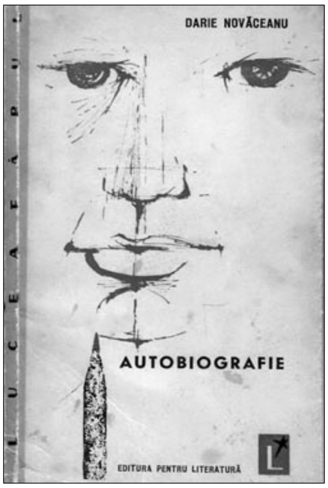
În „Șantier", la Nadeș-Onești, lucrurile se schimbă, oarecum. Mihai Gafița, antologatorul, avea sarcină grea, să citească și printre rânduri ce era proletcultist: „Pădurile se rotesc liniștite,/ O dată cu cerul, deasupra fețelor brăzdate/De flacăra sudurii și de noapte.// Aici, la picioarele nopții,/ Pămîntul se deschide la bătaia/ Ritmului neobosit al tîrnăcoapelor.// Învăluiți în scînțîietoarea nouă/ A flăcării de oxigen,/ Brazii se reazemă în liniște/Și-alungă luna cu cetinile.// Precum cîntecul de bucium,/ Vibrația ne-ntreruptă a motoarelor vine și pleacă/ Armonizându-se atît de bine cu liniștea.// Împușcăturile zguduie somnul munților.// Ajung lîngă ele și privesc/Brigadierii tineri stăpînind dinamita/Și clătinarea nopții în lemnul de brad.// Deschid cartea munților și citesc./ Peste fiecare pagină,/În șiruri drepte, cu litere rotunde de oțel/Se-nscrie o istorie nouă.// Precum balaurul lui Iorgovan/Trecut prin văile copilăriei mele./Se răsucește prin păduri și stîncă/Trupul rotund al magistralei.// Suplă și netedă-și admiră/Agilitatea de gimnast cînd trece/ Ținută-n brațe de beton armat/Peste oglinda apelor de munte".

Cu antologia în faţă, Darie Novăceanu e invitat de „Gazeta literară” (a se vedea nr. 49) să participe la discuţia în jurul unei mase rotunde organizată de Secţia de poezie a Uniunii Scriitorilor din Romînia. Era prea mărunt să ia cuvântul, dar peste un an, Ion Bănuţă, directorul Editurii pentru Literatură, salută, în preajma Conferinţei scriitorilor tineri de la sfârşitul anului 1960, şi viitoarea apariţie a cărţii lui Darie Novăceanu. Intrase în cărţi!

Şi cartea „Autobiografie” apare. „Scânteia tineretului” o laudă. Ion Oarcăşu o critică, mai degrabă. La 3 august, în „Contemporanul” (1962), Eugen Simion o comentează, succint, pozitiv. La fel procedează şi Mircea Tomuş, în „Steaua” (decembrie 1962).

Astfel, în „Scînteia tineretului” din 30 mai 1962, M. Petroveanu face o cronică amplă volumului „Autobiografie”: „Evocarea martirajului îndurat de luptători sub prigoana burgheză, preţuirea exemplului comunist şi, în general, reliefarea cuceririlor, realizărilor poporului în ale cărui prime rânduri se înalţă tinerii cântaţi de Darie Novăceanu înregistrează accente emoţionante. Când? Ori de câte ori scopul vizat în temă e trăit organic şi mijloacele realizării poetice corespund posibilităţilor reale, fireşti ale autorului încă fraged sub raportul gândirii şi al artei...”

La rândul său, Ion Oarcăşu e mai critic, ca de obicei. Recenzează „Autobiografie” în „Tribuna” (nr. 27), arătând că „numeroşi scriitori tineri confundă poezia cu un fel de abstractism versificat, la baza căruia stau nu o dată idei filosofice neasimilate artistic, prezentate sub forma unor descoperiri proprii (...) În cazul lui Darie Novăceanu, amintitele adevăruri comune intervin cu totul nefiresc, neaşteptat, chiar în poezii de peisaj, deci tocmai acolo unde te aştepţi mai puţin să le întâlneşti şi unde, într-adevăr, n-au nicio raţiune de existenţă, fiind pur şi simplu elemente de umplutură ce apar numai din motive de inerţie a gândirii”. Oarcăşu nu putea comenta poeziile dedicate Partidului, neizbutite, dar, de dragul de a critica, se răzbună pe „poeziile de peisaj”, oricum, prea puţine la număr.

Dar să vedem poeziile! Sunt al treilea cititor, din 1962 încoace, care citeşte acest volum la Piteşti! Prefaţa e de I.D. Bălan. Tânărul critic marxist e pe poziţie: Darie Novăceanu „face parte din cea mai proaspătă generaţie de poeţi, cărora filozofia marxist-leninistă şi îndrumarea Partidului le-a dat o busolă sigură pentru a naviga pe întinsul ocean al artei”. Şi citează din „Corabie mi-e cîntul”: „Năier,/Mă poartă către ţărmuri prin verdele crud vîntul,/Corabie mi-e cîntul, cu pînze largi în cer”.

Ion Dodu Bălan face şi o sinteză, ce ne scuteşte de la a mai cita sute de versuri: „Talent incontestabil, în continuă maturizare, tînărul poet se inspiră din actualitatea vremii noastre, din munca eroică a constructorilor socialismului (*După plecarea brigadierilor, Sculptorii de la Bicaz, Aud curgînd oţelul, Minerii*), din viaţa ţărănimii colectiviste (*Casa nouă*), din aceea a tineretului studios de astăzi (ciclul *Versuri din viaţa studenţească* şi, mai ales, din „autobiografia” sa (ciclul cel mai izbutit: *Bună dimineaţa, mamă*!), ceea ce justifică titlul atât de nimerit al cărţii.” „Ciclul *Sub flacăra steagurilor* realizează biografia lirică a unui comunist din anii grei ai ilegalităţii pînă în vremea noastră de construcţie socialistă cînd: „Apa tresărind în artere de lumină,/ Lemnul schimbă în casă şi scaun,/ Pustiul transformat în livezi,/ Bucuria sădită între triteţile veştede,/Belşugul dansînd în cuptoare incandescente./ Toate acestea la un loc sînt numele lui” („Portret”). Trebuie să-i citim cu atenţie pe criticii literari ai generaţiei □60! Aveau altă grilă de lectură în ce priveşte artele poetice! Dacă nu era I.D. Bălan, treceam nepăsător faţă de „Portret”, nevăzînd niciun comunist aici! Urmează şi inevitabilele critici subtile de final, dar prefaţa e încurajatoare! „Drum bun spre inima cititorilor”, îi urează I.D.Bălan la 21. 09.1961, lui Novăceanu.

Şi ajunge! Poezia de debut, „Cine mi-a spus”, e reuşită şi fără nimic comunist în ea. Dar mai departe e... jale. Ciclul „Sub flacăra steagurilor”, cu comuniştii ce suferă la Doftana, cu luptele de la Griviţa, cu noaptea de decembrie, cu mutilaţii întorşi din război, cu plecarea brigadierilor, cu sculptorii de la Bicaz, cu oţelul cum curge laolaltă cu sudoarea muncitorilor comunişti, fireşte, cu minerii care „fîşii de infinit în vagoneţi încarcă”, cu „Pe Argeş în jos”, când nu se spunea de hidrocentrală, conta petrolul scos („Aurul se scurge negru şi lucios./ Ard prin noaptea luncii sondele într-una/Şi se duc cu zarea pe Argeş în jos”) – toate acestea arată un poet comunist racordat la realitate.

Urmează alte cicluri, proletcultiste – cu „Marşul păcii”, „Topesc în fontă vremea”, „Ne-au dat părinţii noştri...” (fireşte, comuniştii, numiţi), „Spirală dură”, „Corabie mi-e cîntul”, „Fîntîna”, „Răsărit de soare la Costineşti”, „Marină”, „Drumul robilor” etc. Volumul se încheie cu o patetică „Autobiografie”, care, dacă nu ar fi fost ideologizată, ar fi fost un mare poem al literaturii şaizeciste.

După terminarea facultăţii, Darie Novăceanu are şansa de a se angaja la revista „Secolul 20”. În primul număr din „Secolul 20” (ianuarie 1963), publică studiul „Pier Paolo Pasolini – romancier”. Mai apoi, după ce mai colaborează cu „Contemporanul” şi „Luceafărul”, începe să publice traduceri din lirica braziliană şi din alţi mari scriitori de limbă spaniolă, îndeosebi sud-americani.

Cine ştie, poate a ţinut cont de criticile lui Oarcăşu, de lipsa de receptare critică la primul volum (câteva comentarii). Nemulţumit de sine, Darie Novăceanu lasă deoparte cariera de poet, dedicându-se, din ce în ce mai mult, traducerilor din marea literatură a lumii. În care a strălucit. L-am citit!

Postul de ambasador în Spania a fost meritat, dar l-a obţinut nu pentru meritele sale literare, ci să-l scape de sub teroarea intelectualilor sorosişti care nu i-au iertat atitudinea faţă de mineriada din 13-15 iunie 1990. Ce se ştie mai puţin e faptul că, urmare a primirii Premiului Naţional al Spaniei pentru ediţia „Luis de Gongora y Argole. Polifem şi Galateea”, Bucureşti, Ed. Univers, 1982, şi a prieteniei cu regele Juan Carlos, Darie Novăceanu s-a stabilit la Madrid, unde a continuat să scrie poezie românească şi să ţină un blog de literatură spaniolă, intitulat Ventana de Darie (Fereastra lui Darie). După care a intervenit uitarea...

Câţi ştiu că a fost unul dintre promotorii generaţiei ’60 în poezie?

Jean DUMITRAŞCU

Umbra poeţilor: Radu Boureanu, „dulce uragan”

„I-a fost dat să tulbure pacea unor ierarhii”: Geo Bogza în Arhiva *Gheorghe Tomozei*

Aura lui Geo Bogza era vizibilă tuturor iubitorilor de literatură de la noi, din a doua jumătate a secolului XX.

Era un autor important, nu doar Marele reporter continuator al lui Brunea-Fox, cât un poet de referinţă. Relaţia mai tânărului Tomozei cu maestrul (aici apelativul acesta îşi dovedeşte necesitatea), durează de la finele anilor şaizeci, când Tomozei publica o culegere de texte adunate (selectiv) din ziarele la care publica (frenetic). Iată ce scria Geo Bogza care îi urmărise cronica zilnică din *ziarul Munca*, un ziar al sindicatelor.

„Săptămâna acesta a apărut cel de-al 200-lea <<filigran>> din cele pe care în ultima vreme Gheorghe Tomozei le-a publicat aproape zilnic în ziarul <<Munca>>. Nu le-am citit pe toate, dar atâtea câte am citit, căutând anume ziarul pentru aceasta, au impus numele poetului atenţiei şi respectului meu, pentru că Gheorghe Tomozei făcea acolo, cu discreţie şi modestie, o treabă dintre cele mai lăudabile.

Pe urmele unor predecesori iluştri, el aducea în presa zilnică boarea poeziei, comentând nedreptăţile din lume cu revolta unei conştiinţe curate şi cu melancolia unui umanism adeseori ultragiat de realităţi brutale.

Am ţinut să consemnez faptul acesta ca un omagiu pentru poetul negălăgios şi muncitor şi ca un exemplu pentru cei din aceeaşi generaţie sau din generaţiile mai tinere.

Geo Bogza, <<Contemporanul>>, 7 iulie 1967”

Cronolologic vorbind, urmează anul 1968 şi apariţia cărţii ***Filigran*** *(care avea să rămână în memoria contemporanilor drept teribilista declaraţie de dragoste a poetului către mult râvnita balerină Irinel Liciu (de altfel, subiectul restituirii semnate de curând de Ionuţ Vulpescu pe baza scrisorilor pe care i le-am furnizat, păstrate de Arhiva Tomozei, în cartea <<Laleaua Albă>>.)*

După acel 1968 care schimbă mult în „geografia” literelor româneşti, după ce o parte din scriitorii importanţi sau consideraţi „de viitor” se înscriu în partid ca solidaritate majoră în faţa poziţiei româneşti în faţa invaziei Cehoslovaciei, iată şi două semnale poştale trimise de Geo Bogza mai tânărului Tomozei.

Scrisorelele lui Geo Bogza adresate poetului Gheorghe Tomozei în 1969 sunt expediate din Bucureşti către Bucureşti, în nişte plicuri lunguieţe, caligrafiate cu grijă şi conţinând desene.

„Rege al constelaţiilor din septentrion
Mereu lunecând peste lumi îngheţate
Aşa străbate vremea Marele Orion (...)

Poetul negălăgios şi muncitor, poetul sensibil şi fecund, poetul Gheorghe Tomozei este încă o dată îmbrăţişat cu afecţiunea de totdeauna de Geo Bogza. 4 Aprilie 1969”.

„Pentru a fi zgâriat puţin mitul mincinos al actualelor întâlniri dintre scriitori şi cititori, poetul Tomozei este iarăşi felicitat de Geo Bogza

29 IV 69”

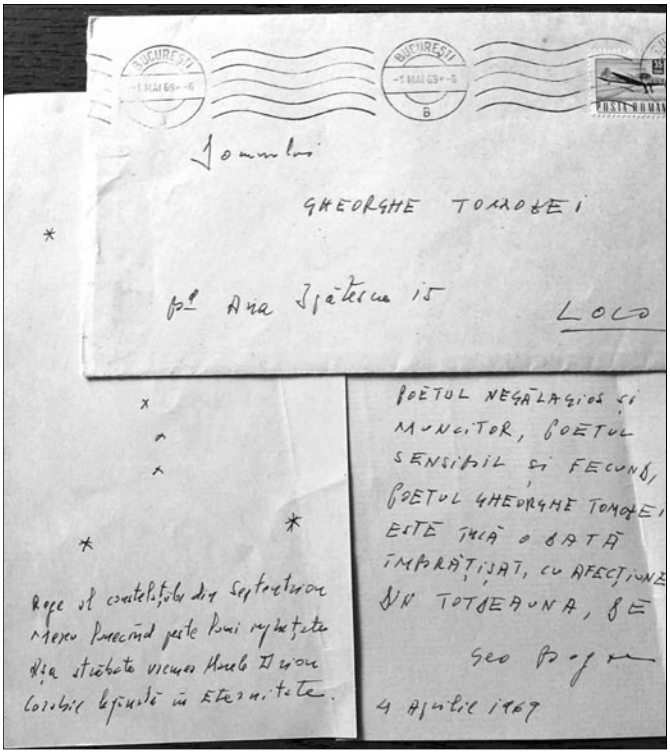
Zic, era mult din partea lui Geo Bogza, cunoscut pentru stilul parcimonios. În schimb, Tomozei publică în 1974 o superbă şi extinsă cronică la „Paznic de far ”.

„Un dar al acestui târziu de toamnă: apariţia în volum a tabletelor tipărite vreme de şapte ani în dreptunghiul magic al rubricii pe care o iscălea în <<Contemporanul>> , Geo Bogza. Cartea - o capodoperă a genului -

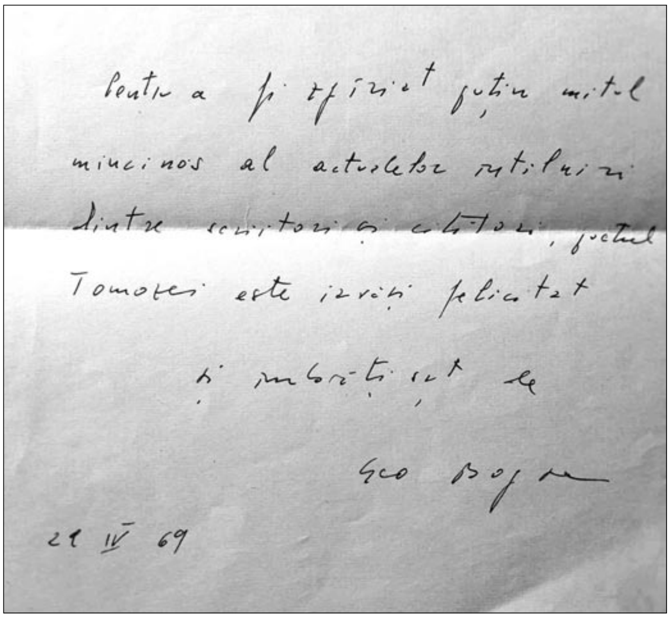
Fotografie din *Albumul Arhivei Tomozei*. Poartă numărul 103 şi explicaţia cu cariocă verde, olografă a poetului.

Geo Bogza, Mihail Sadoveanu şi Vasile Sadoveanu.

Domnului
GHEORGHE TOMOZEI
Str. Ana Ipătescu 15
LOCO

POETUL NEGĂLĂGIOS ŞI MUNCITOR, POETUL SENSIBIL ŞI FECUND, POETUL GHEORGHE TOMOZEI ESTE ÎNCĂ O DATĂ ÎMBRĂŢIŞAT, CU AFECŢIUNE ÎN TOTDEAUNA, DE
Geo Bogza
4 aprilie 1969

Două scrisori din partea lui Geo Bogza către tânărul Gheorghe Tomozei (1969).

Pentru a fi înfrânt puţin mitul mincinos al actualelor întâlniri dintre scriitori şi cititori, poetul Tomozei este iarăşi felicitat şi îmbrăţişat de
Geo Bogza
21 IV 69

poartă titlul de <<Paznic de far>> şi, rostindu-l cu măreaţă simplitate, înţelegem că magistrul Bogza a mers atât de departe cu ştiinţa (arhaică, presupun) de a face daruri, încât ne-a oferit şi cea mai fericită imagine în care i s-ar putea încifra personalitatea.”

Depun mărturie asupra faptului că Tomozei nu doar că îl stima nespus pe autorul fost avangardist care şocase o lume, dar era chiar fascinat de acesta:

„Uriaşul cu sprâncene albite fastuos, pe care îl văd adesea străbătând străzile Bucureştilor, apare şi pe uliţele (bulevarde pentru el) ale scrisei româneşti şi ne prilejuieşte o sărbătoare pe care copleşitoarea-i modestie nu ne poate împiedica s-o trăim cu tot ce e fruct în fiinţa noastră. Cronicarul patetic al secundei care-şi dezleagă adesea doar în literele lui misterul, Geo Bogza, face încă o dată dovada unicităţii meşteşugului său şi cerneala cărţii sale din urmă o văd cum se coagulează într-o imensă lacrimă de bucurie, lunecând sonor pe obrazul anotimpului...(1974), (text din „Manuscrisele de la Marea Neagră”, Editura Cartea Românească, apărută în 1981).

„Uriaşul Geo Bogza”, desigur o figură de stil, revine ca temă de comentariu, poate mai puţin alambicat, cu cât stilul poetului se distilează el însuşi şi se despovărează de prea multă pastă de culoare. Iată portretul din 25 martie 1983*: „Ştiu că lui Bogza nu-i plac aniversările. Lui Geo Bogza nu-i plac firitiselile. Surîde atunci când cineva, luând o poză solemnă, încearcă să-l inventarieze cu multe haruri.”* Fotografiile din arhiva Tomozei păstrează frânturi din viaţa lui Geo Bogza, *„un om care lasă urme. Nu doar în ciudatul cin scriitoricesc, ci, mai ales, în viaţă, pur şi simplu. I-a fost dat lui, incomodul şi adesea hirsutul, să*

Geo Bogza (n. 6 februarie 1908, Blejoi, Prahova, România – d. 14 septembrie 1993, Bucureşti) şi Virgil Teodorescu (n. 15 iunie 1909, Cobadin, Constanţa – d. 24 iunie 1987, Bucureşti) stând de vorbă pe o canapea la sediul fostului sediu al Uniunii Scriitorilor, numit o vreme Casa „Mihail Sadoveanu”, ulterior redevenită Casa „Monteoru” situată pe Calea Victoriei, nr. 115.

Fotografie în faţa fostului sediu al Uniunii Scriitorilor (Casa „Monteoru"), Geo Bogza şi Adam Puslojić (n. 11 martie 1943 , Regatul Iugoslaviei – d. 31 decembrie 2022, Belgrad, Serbia; a fost un poet şi traducător sârb).

tulbure pacea unor ierarhii, să inventeze demoni coloraţi de pofte devoratoare şi, generos şi tandru în intimitate să izbutească, să-şi atragă şi el mari (tot ce ţine de Bogza e grandios) antipatii."

Nu îmi dau seama dacă Geo Bogza ar fi fost într-un anume fel, un model pentru Tomozei. Insistenţa cu care urmărea tot ce publică, fotografiile lipite cu atâta grijă pe file albe în album, micile „cachotteries" pe care le afla de la o doamnă-curier care îi frecventa pe scriitorii vârstnici fiindu-le adesea de ajutor şi de la care ştia de pildă că Bogza dorea pe masa de dejun în fiecare zi „ceva verde", o salată proaspătă! (adeseori greu de găsit pentru anii optzeci când oraşul Bucureşti practic era înfometat cu program!) mă îndreptăţeşte să cred că da.

„Zidit într-o anume solitudine, devotat unor prieteni deveniţi, cei mai mulţi, umbre, se mai rosteşte în tablete săptămânale în fraze ce au o tăietură unică: sarcastice, solemn-edictuale şi adesea cu gracilităţi ce ascund sub fragila lor textură poezia, Poetul.

Om mai degrabă iubitor decât iubit, Geo Bogza e încă uimitor de tânăr. A reprezentat şansa de clasicizare a literaturii noastre avangardiste, a înălţat - din zăpadă şi castă uimire - monumentul cuvenit, al lui Urmuz, a oferit jurnalismului posibilitatea impactului cu literatura."

Fotografiile ni-l dezvăluie pe Geo Bogza alături de autori: Virgil Teodorescu (a fost şi Preşedintele Uniunii Scriitorilor), Eugen Jebeleanu, dar şi la o festivitate dedicată omagierii lui Bacovia pe care, fără îndoială, îl cunoscuse. O fotografie cumva înduioşătoare şi stângace, cu doi poeţi aşeazaţi sub portretul lui Bacovia.

E vorba, de fapt, de prilejuri oficiale, de şedinţe din lumea literară, cea instituţionalizată şi evident luată în seamă la cele mai înalte eşaloane ale conducerii de partid şi de stat. Situaţii în care maestrul era fotografiat, el, *„Om mândru, purtându-şi iluziile şi secretele amărăciunii, noaptea, pe străzile unui oraş <<răsăritean şi moale>> Geo Bogza îşi merită firida de istorie literară în care s-a zidit."*

Ultimul episod de care avem ştiinţă, evocat de Tomozei, este cel din 31 decembrie 1984.

„E ora 19. Sună telefonul.

- *Casa T.?*
- Da.
- Vorbesc chiar cu T.?
- Da.
- *Sunt Geo Bogza.*

Îmi povesteşte despre dificultatea de a telefona. A vrut să aibă „Albumul Nichita", dar cum încă el nu s-a difuzat în Bucureşti (doar la Ploieşti, la 7 decemvrie), o prietenă s-a oferit să i-l procure de la editor. Îşi cere scuze. El nu cere cărţi. Şi le procură, când poate. Le răspunde în scris tuturor autorilor (oricât de obscuri ar fi aceştia) ce îi trimit cărţi cu dedicaţie.

-Eu fac puţine lucruri într-o zi. Chiar când eram tânăr, sau, mă rog, nu chiar aşa de bătrân. Am primit cartea de la dumneata la orele 2. M-am uitat prin ea. Ziua pentru mine are acum extrem de puţine ore. Are chiar o oră, bună, în care mai pot face ceva. Citesc greu, văd numai cu un ochi şi mă slujesc de o lupă imensă, o lupă enormă cât o carte poştală.

Ce să-ţi spun ?

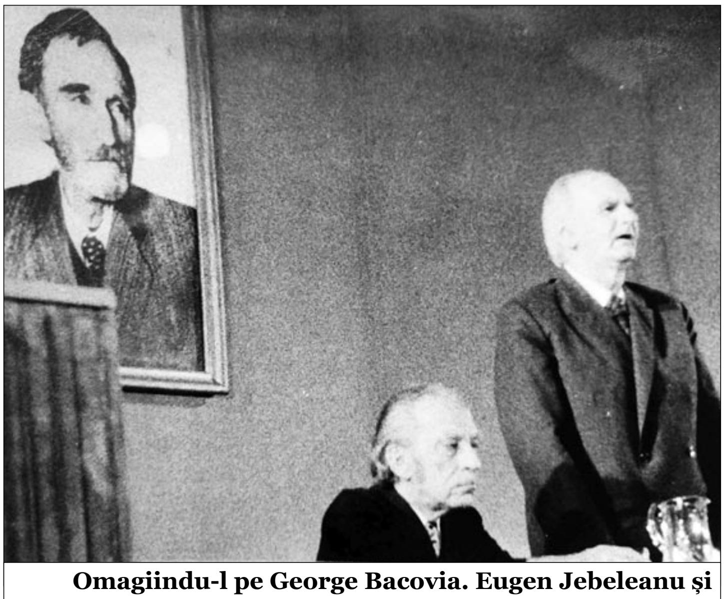
Ai făcut un lucru uimitor: cartea e chiar Nichita.

Nichita omul.

Am apucat să citesc scrisoarea pe care i-a trimis-o sorei sale, adolescenta, când chiar el era un bărbat foarte tânăr. Câtă căldură, cât tact pedagogic şi mai ales câtă înţelepciune. Mi-au dat lacrimile, citind-o. Mi-au dat lacrimile şi când l-am văzut, fotografiat, cu mama lui, când era copil... Avea ceva de prinţ..."

Şi convorbirea telefonică tot continuă, transcrisă de poetul Gheorghe Tomozei într-o vreme în care nu ne puteam înregistra cu telefoanele mobile şi nu aveam dictafon şi nici internet. Şi totuşi, ceva a rămas din relatarea acestei convorbiri în prag de Anul Nou. Trebuie să fi fost amândoi, destul de singuri...

Poate vom citi continuarea acestei convorbiri într-o bună zi, când textele lui Tomozei vor fi poate, reeditate, cine ştie. Când cineva va fi interesat de prieteniile din trecut şi de momentele înşirate ca nişte perle, unele albe, unele negre, dar mereu preţioase.

Omagiindu-l pe George Bacovia. Eugen Jebeleanu şi Geo Bogza.

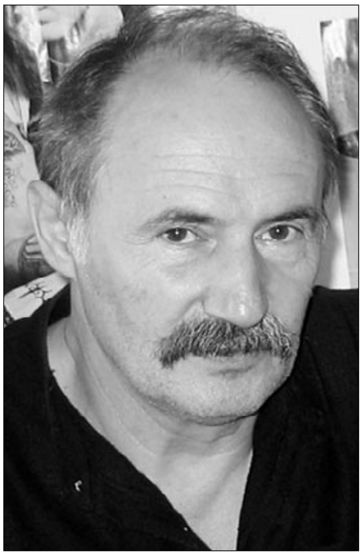
Cleopatra LORINŢIU

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 126
■ August 2024
Cafeneaua literară

Virgil DIACONU

Din întunericul dens…

Eu vin din întunericul dens, din liniştea rece.

Poate voi găsi un loc aici, la masa ceaiului verde.
Aici, în mansarda plină de cărţi,
printre spaimele şi tăcerile tale. Un loc
printre versurile poetului care şuieră luna pe cer.

Clinchetul clopotului de bambus
este lacrima ta, devenită dintr-o dată sonoră.

Eu am plătit cu ultimii bani
zăpăcitele de vrăbii din fereastră ca să te facă să râzi.

Eu ştiu că îmbrăţişarea îţi va ridica privirile din podele.

Deja, lucrurile pe care le atingi au început să viseze,
ziua deja a luat chipul tău.

Poate că nu ţi-am spus până acum,
dar trupul meu a întinerit într-o singură noapte.

Eu sunt cireşele pe care le porţi la urechi.
Sunt inelul din deget.

Încă puţin şi voi sparge tăcerea.
Încă puţin şi îţi voi da foc printre cearşafuri.

Cuib

Ciripitul tău îmi bate dimineaţa în fereastră.

El risipeşte întunericul ce mă acoperă.

El taie de la rădăcină iarba neagră a singurătăţii.

Picioarele tale deja au dat iama printre cearşafuri,
deja au intrat victorioase în noua zi.

Eu cred că m-am născut pentru tine, vrabie!

Lasă-mă să-mi fac cuibul aici, în grădina cu stele!

Să nu uiţi: eu sunt un om de iubit!

Pentru îmbrăţişarea ta am rămas în viaţă.

Pentru tine am renunţat să-mi iau zilele!

Manuscris

Ea se scrie în mine petală cu petală.
Şoaptă cu şoaptă.

De când am început să culeg petalele atingerii tale,
cartea de dragoste pe care o amân de atâta vreme
se scrie singură. Şoaptele şi mâinile tale sunt aici,
printre pagini! Este adevărat, încă nu am aflat
dacă vreun cititor a dat de braţele goale printre file;
de săruturile roşii sau de cireşul copilăriei.
Încă nu am aflat dacă cineva a auzit ciripitul vrăbiilor.
Sau bătăile inimii.

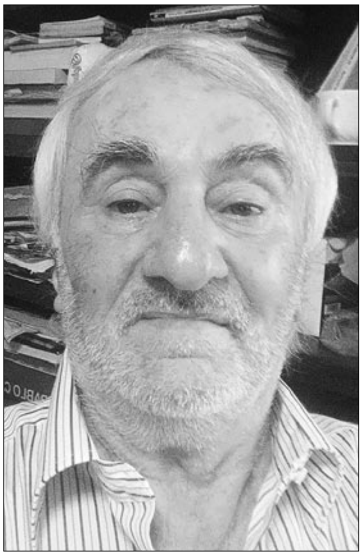
Şi totuşi uneori devin transparent,
uneori prietenii mei văd prin mine
toate săruturile roşii, geana fiecărui surâs.
Ei deja te zăresc printre cuvintele mele şi bătăile inimii.
Ei deja văd prin mine toate manuscrisele,
toate poemele pe care ţi le-am scris
şi pe care ţi le voi scrie de aici înainte.

Desigur, prinţesa s-a scris în mine petală cu petală.

Ea umblă desculţă şi fără cămaşă prin inima mea.

Gândurile mele sunt albastre.

Cornel Florin CUBLEȘAN

Gloanțe de lut*

e un alt timp, o mutaţie spre Nord, când în visători se stinge focul, în păsări moare cântecul, valuri aduc veşti din adânc, osia pământului se-nvârte invers, nu mai pot ajunge la tine.

E o mişcare spre Nord, când seceta, frigul, îşi lipesc buzele de suflete, iar drumul spre noi e prăpastia.

Acum, când sângele bolnav al soarelui se descompune în scheletele arborilor, în ferestre, şi mâinile mi se întunecă pe colile albe, când tocmai voiam să scriu poemul despre gleznele tale de sidef, poemul total. Nu-mi pot închipui un soare obosit şi bolnav, un soare care poate abandona frumuseţea umerilor tăi, strălucirea din privirea ta. Iubito, e o mişcare spre Nord, vin veşti suspecte din adâncuri, osia pământului se învârte invers nu mai pot ajunge la tine, întrebările se lovesc de un zid nevăzut şi cad aidoma unor gloanţe de lut.

Cu spatele înainte

mai curge râul, mai curge în spatele grădinii, subţire, cristalin, ca lacrimile mamei. Prin poarta spânzurată de un stâlp trec soldaţii neantului. E o străduinţă a ierbii de a naşte continuu în trupul bolnav al temeliei rămase şi soarele încearcă să coase cu raze însângerate rănile din pereţii căzuţi. Beau la masa de ceaţă cu pahare de ceaţă moarte. A mai rămas prin butoaiele sparte destulă.

Jocul de umbre

mă prinde în horă, dansez cu morţii poate ultima horă, să animăm pustiul. Mă rog să mi se arate Dumnezeu, îngenunchez pentru iertare. Cerul îmi întoarce spatele.

Mă întorc în timp; o fugă, pe urmele vechi, cu spatele înainte, spre începuturi, să mă mai nasc o dată.

Fotografii de apă

acum alergarea e o întoarcere în trecut. Încă un metru de fericire, încă un metru de dezamăgiri. Mai aflu câte o jumătate din mine, câte un rest de vorbire, un sfert de aripă, tăcerea se descompune în alb şi negru, totul se schimbă în fotografii de apă, fotografii de fum.

În limba florilor

acum îmi vorbeşti doar în vis, în limba florilor nu te înţeleg. Cerceii tăi cei noi rămaşi lângă oglindă strălucesc ca două picături de sânge. Pianul îşi varsă sufletul pe ferestrele deschise.

Dresor

Învăţ clipele să-şi ţină echilibrul pe sârma întinsă,
deasupra prăpastiei.

Tempo

Frumos, strălucitor, semăn din ce în ce mai mult
cu amurgul.

Joc

zarurile încep să tremure în mâna mea, se tem
că le voi folosi pentru ultima oară.

Liliacul

astăzi zăpada îmi acoperă tăcerea, liliacul a înflorit
sub pământ în palmele tatei, să-i dea lumină.
Astăzi ar fi trebuit să fie ziua sa.
Zăpada îmi acoperă tăcerea.

Îngerul

grădina e o bibliotecă în alb, pe care o răsfoiesc
îngerii. grădina din mine.

Joc doi

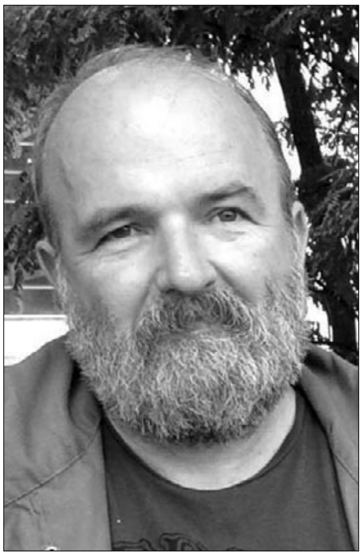
să mă joc cu buclele tale precum pisoiul cu ghemul de raze.

Joc trei

Din când în când mai răsare printre rândurile tale
câte un mic soare.
Încerc să-l culeg, să nu asfinţească.

* Din volumul „Gloanțe de lut"

Alexandru PETRIA

propaganda

după 30 de minute
n-ai cum să-mi spui că ești gravidă
și să mă gândesc la haine de bebe.
după 30 de minute de când ai murit,
ai desigur mormântul înaintea mea.
în rest borhotește atotștiutoare propaganda

ploile meritate

cât a plouat, a plouat de parcă stropii
sunt ouă aliniate pe cofraj în frigider,
dar e mai important ce lasă în urmă:
o dorință stupidă de ordine, proiectarea sațietății.
nu mai sunt ploile cu care am fost obișnuiți,
ploile care dezmeticeau sânii sub bluze,
ploile eretice,
probabil nu mai vin așa
fiindcă nu mai este cine să le înțeleagă,
probabil că lumea are ploile pe care le merită

ascunzătoare

vântul e o ascunzătoare dacă vorbești
    limba vântului,
și zbârlirea frigului dintre arțari și ochiurile caselor,
dacă știi să-l întorci ca pe-o pătură,
și băutele și politica și fizionomia
    și fiziologia războaielor,
aproape orice pericol e și-o ascunzătoare,
numai inima n-am găsit-o,
totdeauna e în altă parte

corpul femeii

corpul femeii e lat de nu-l satură ploaia,
zăpada nu-i de ajuns când se întinde,
corpul femeii e un soare cu piele
și i-ar mai trebui piele,
corpul femeii are în orgoliu
puterea de-a da peste cap
numele și sensurile anotimpurilor,
corpul femeii are nevoie de rugăciuni neîntrerupte,
corpul femeii e lung de lățimea pare o mustață
                                        lipită pe statuia din parc,
de lângă corpul femeii n-ai cum să fugi în exil,
până la urmă
nimeni n-a reușit să-l înțeleagă

iadul perfect

de ce mai fiecare taximetrist
are veleități de taxidermist
și ar vrea să te împăieze la preț
cu eticheta ”fraier”?

lasă, se afirmă, o să le ia locul
mașinile fără șofer
și-o să ajungem tocmai în cer

progresul la sânge ne salvează
palpită în curentul general;
spus-a sherlock holmes:
”dă-i drumul, watson, e timpul să plecăm”

raiul promis răsare prin iadul perfect

o altă viață a morții

ai mare grijă la omul care vorbește
mai ales când tace,
atunci spune adevărul rupt de pe oase
și din hălcile de oxigen
ale tremuratului meniu al zilei,
atunci își golește creierul vânăt
ca pe-o cană cu apă prăbușitul în sete,
aruncă-l afară din casă
pe cel care vorbește când tace,
ai mare grijă,
vorbitul tăcerii e o altă viață a morții

joint

ne trebuie o viață să învățăm
că singurul lucru
care nu se uzează
este lumina

ceruri aliniate

cerurile-s aliniate ca feliile
în prăjitorul de pâine,
două pe dimineață, tampoane pe stomacul gol,
unul cu tristețe, celălalt cu avânt,

gesturile implică alegerea
care poate să te piardă,
seamănă cu măştile antitetice de la teatru,
cu simbolistica
fără termen de expirare, cu liberul arbitru;
cerurile-s aliniate nu ne batem capul de când

acasă e un timp de jur-împrejur

acasă e un timp de jur-împrejur cu borne clare
acasă îl dizolvi în timpul serviciului,
în timpul cozilor la cumpărături,
lângă mecanicul auto
ce-ţi repară maşina,
în timpul sălii de fitness;
apoi îl scoţi că a obosit la cină şi-l reîmprospătezi.
acasă personalizează instrucţiunile sale de utilizare,
acasă nu-i ferit de împrăştiere precum orice timp,
cere chibzuinţă, negociere,
acasă ai impresia că te-a adoptat de copil

Anca Daniela LOVIN

Dragostea...

Dragostea e o fată vicleană
ce te cheamă cu priviri tăinuite,
îţi tulbură minţile
picurându-ţi în ureche chemări,
se joacă de-a şoarecele şi pisica
până când ochii se privesc atât de intens
încât ar aduce Africa lângă America
şi totuşi mâinile nu se ating de teamă
să nu topească amprentele în unire.
Dragostea e o femeie ce are nevoie
să mai fie frumoasă
şi se oglindeşte în ochi străini,
e o bătrână ce priveşte peste timp
şi fuge de moarte-ntr-o îmbrăţişare.

16.03.2022

Vată de zahăr

Vrei să te muţi cu mine
într-un castel de vată de zahăr?
Trebuie să fie roz,
iar lumina soarelui
să-mi agaţe la urechi
cercei de curcubeu.
Raza de soare
şterge sudoarea de peste zi
cu parfum de levănţică,
împinge rugina,
încăpăţânată ca Baba Cloanţa,
să-şi pună pantofi de lac,
moi şi comozi,
să invite Timpul la dans,
sărutându-l prin unghere,
chicotind când mustăţile lui lungi
îi mângâie inima obosită.
Frica ridică pleoape temătoare
către mireasma proaspătă a zilei
şi se teme că rochia ei
nu e cea mai frumoasă,
că mâine o alta îi va lua locul,
că obrazul ei înspăimântat
poate deveni neted şi fericit
în braţele tale moi,
de vată de zahăr.

29.08.2023

Venin

Am nervi!
Tună şi fulgeră
armate duşmane prin sângele meu.
Ochii taie şi spânzură-n
stânga şi-n dreapta.
Lucrurile scapă de sub control,
oamenii nu se lasă iubiţi
după voia şi nevoile mele.
Urlă dezordinea la mine-n cap
ca o femeie turbată
de-un dor fără nume.
Strămoşi neîmpăcaţi
îşi plâng lacrimile neplânse
prin ochii mei.
Pieptul meu e sfâşiat
de o durere fără cauză
şi fără leac.
Mi-e ruşine
că inima mea iubeşte anapoda,
mi-e frică de o lume fără dor.
Mă târăsc către mine
dezamăgită şi plânsă
cu ochii scurşi către ieri
şi neliniştiţi către mâine.

1.06.2023

Spațiile eului poetic: tăcere, cuvânt, cântec

Cântece pentru vrăbii și motoare (Daniela Șontică, *Cântece pentru vrăbii și motoare*, Editura Vinea, București, 2024) este a cincea carte de poezie a Danielei Șontică, după *Arlechini într-o pădure sălbatică* (1995), *Uitați-vă prin mine* (2007), *Iubita cu nume de profet* (2014), *Privilegès de femme de lune* (2015), o *quintesență* a precedentelor, definindu-i drumul în poezie, în căutarea inefabilului esențelor, odată cu parcurgerea triadei tăcere-cuvânt-cântec. În complexa relaționare deterministă a eului, cu lumea, cu ceilalți, cu Sine, *tăcerea* care precedă *cuvântul* coincide cu starea de grație în care se petrece/produce, prin inspirație, *incendiul conștiinței*, în fulgurarea căruia creatorul are intuiția adevărului pe care trebuie să-l încorporeze în cuvânt, în metaforă, în cântec.

Conceput ca o simfonie în două părți – *Tot ce e viață*, cu predominanța temei eului, și *Cu gheara ascuțită*, în care centrală este tema relației Eu-Tu, noul volum *Cântece pentru vrăbii și motoare* se constituie ca o amplă confesiune în care poeta se introspectează, se reflectă în oglinzile eului și ale celuilalt, un Tu înnăscut sau un afin spiritual, pentru ca, prin absoluta sinceritate, să atingă un *summum* nu numai al confesiunii, dar și al creativității.

Tema eului își răsfiră și risipește efluviile în tandre sau acute observații, prin care poeta nu numai că stabilește complexe relații cu lumea, cu ceilalți, cu Dumnezeu, dar, în același timp, face *schimb de taine*. Interesată, în contingența și transcendența realului, de *tot ce viață*, Daniela Șontică se obiectivează pentru a fi, deopotrivă, în clipă și în afara ei, oferindu-și șansa de a se *vedea* din interiorul eului și, holistic, din exterior, ca parte a umanității, un fragment din Marele Tot: „când treci cu bine prin furtuna zilei/ te bucuri/ și aștepți ceva/ mult mai vijelios,/ poate solzii unor amintiri/ căzând peste acoperișuri/ ori/ stăpânul cochiliei invizibile/ sub care se ascunde uneori/ tot ce e viață".

Raportarea la timp („când treci cu bine prin furtuna zilei...") implică starea de plutire și de zbor al gândului, plasându-se în starea de *tăcere*, starea *înainte să fi aflat* cuvântul care să o exprime plenar și integral. Tot ce trăim poate deveni poveste, *spusă de o străină gură* sau de gura celuilalt Eu, cel din relația Eu-Tu înnăscut, Tu-ul care ne însoțește pe tot parcursul vieții. Puse sub semnul dubitativului (exprimat prin condiționalul optativ al verbului) – *de-aș fi povestit*, *de-aș fi înotat*, *dacă aș fi desenat*, stările eului, depășind *tăcerea* și optând pentru *cuvânt*, coincid cu extazul dionisiac față de „adevărata frumusețe", al observației înfiorate a fotogramelor esențiale, în care eul se simte parte a întregului, înzestrat cu mii de ochi pentru a *vedea* („dacă aș fi desenat/ ochiul alungit peste lumea care/ creștea și creștea/ albă ca luna..."), cu multiple mâini uriașe pentru a îmbățișa tot ce există în ape și pe uscat: „de-aș fi înotat/ strident/ împreună cu peștii/ din privirea mirată de copil...". Starea aceasta a *preexistenței*, *înainte să fi aflat*, ar putea fi starea *increatului înainte de a începe* aventura creatului, aventură a conștiinței, aventură de cunoaștere, autocunoaștere și *recunoaștere*.

Sensibilitatea poetei Daniela Șontică înregistrează nu numai sinusoidele armoniei, corespunzătoare unei stări de bine, ci și dizarmoniile. Atunci, poeta *vede* cu ochii multiplicați ai sentimentului cum *lacrimi de sticlă desenează obrajii*. În aceste proiecții, incertitudinea ia locul stării de a fi/exista într-un concret previzibil, corespunzător lumii noastre 3D. Daniela Șontică își azvârle speranțele înainte, *la fuite en avant*, abandonându-se stării de visare, stare în care să se poată desfășura plenar: „să cânt Häendel", „să pictez un nufăr", „să-mi izbucnească rădăcini", iar îngerul, „să nu-mi vădească trădările". După această serie de vulnerabilități, ea are curajul autodefinirii prin sugestia stării de a fi: „sunt singură/ și am curajul gheții primăvara/ când camioanele fug nebune/ peste rîuri în alaska". E o stare pe care poeta ar vrea să o permanentizeze, așa cum o sugerează poezia *Sticle în larg*, în care conotațiile decurg din succesiunea imaginilor ce-i conțin certitudinile și incertitudinile, neliniștile, dar și bucuria de a fi.

Motivele fragilității, figurate prin imagini precum *plopul*, *iedera*, contracarate de gândul ascensional, încifrat în sentimentul *plutirii*, în gândul *zborului*, învăluie cea de-a doua secțiune, *Cu gheara ascuțită*, metaforă cu rezonanțe agresive, contrapuse contemplației din prima secțiune. Poeta se plasează acum *sub soarele orbitor* și, ca un Meurseult *sui generis*, își apropriază stări și motivații care să-i întrețină și susțină deciziile lirice, relevante și revelatorii pe parcursul confesiunii.

Cercurile realului se conturează, eul iese din *cercul strâmt* al lumii sale interioare, depășind bariere interioare, și se relaționează cu lumea: „nu știu câtă vreme/ o să mai locuiesc în burta marelui plop./ orașul acesta nu mai este pe placul meu,/ din orice strop izbucnește igrasia,/ bureții de rouă cresc fără discernământ/ și mai este și iedera necunoscută/ ce se hrănește cu măduva/ morților trandafirii". Există o intenție vădită de a se arăta și de a se camufla, „mă ascund sub soarele orbitor,/ e cel mai sigur mod de a scăpa/ de bărcile lor salvatoare...", situându-se în locul în care, paradoxal, este expusă, dar și ferită, ca personajul lui Haruki Murakami din *Kafka pe malul mării*, care credea că, pentru a te salva, trebuie să te plasezi *în centrul furtunii*.

Fragilității eului i se adaugă, în *Fără brațe*, *frica*, starea care, paradoxal, îi creează sentimentul solidarității; poeta nu vorbește despre frica eului, ci despre *frica noastră*, prilej pentru ea să se obiectiveze pentru a cuprinde în *cântec* nu doar starea sa, ci starea de a fi a umanității: „frica noastră/ era o infantă cu rochia verde (...)// salvatorii cântau, (...)// fără brațe, ne spuneau,/ fără brațe să vă îmbrățișați/ până la epuizare".

Mișcările eului sunt când retractile, când ofensive, asemenea florilor care-și închid și deschid corola în funcție de lumina care vine din afară. „Am cea mai strălucitoare aură/ dar o port sub piele", se confesează poeta, purtându-și *sub sine* aureola, lumina căreia o materializează în simbolul *inorogului*, animal fabulos, pe care-l conotează în aura idealului. Suprapunându-se inorogului, un Tu în care se poate proiecta, ea își dictează maximele – principii călăuzitoare pentru drumul eului către Sine: „tot ce-ți trebuie/ este o credință tare./ credința este/ forța care aduce lupii/ să-ți lingă zahăr din palmă,/ este firul de iarbă/ care descuie lacătul ruginit,/ ea-ți scutură gluga/ de zăpadă/ pentru a-ți goli trupul/ de boli/ și de frici./ nu trebuie decât să crezi/ că în clipa aceasta/ inorogul/ pe care încaleci/ te va aduce la mine.".

Poezia omonimă, *Cu gheara ascuțită*, repoziționează tema relației Eu-Tu, în care gândul urieșesc se transpune în baudelairiana imagine a unei *uriașe*, pe care Daniela Șontică o alătură propriei proiecții: „sunt o femeie uriașă,/ o reptilă,/ mă mișc greoi/ și mă mir că orice vânt/ mă poartă unde vrea.". *Gheara ascuțită* aparține acestei uriașe („cu gheara ascuțită am zgâriat..."), echivalentă forțelor imense de care, în virtualitatea potențelor, ca om, dispune, posibil de activat în stări de criză: „în anotimpul ploios/ mă hăituiesc vânătorii,/ într-o zi mă voi scutura,/ voi avea puterea să spun nu și da,/ să cadă pe pământul ars de soare/ solzii verzi,/ sticloși și nehotărâți".

Nu întotdeauna, în poezie, este *mereu ziuă*, dar în poezia Danielei Șontică, lumina e privilegiată. Poezia se oferă celuilalt, se dedă risipei – de gând, sentiment, de trăiri. Observația poetei cuprinde lumea în aceeași aură; străbaterea spațiilor are loc odată cu traversarea propriului labirint. Spațiul urban, *orașul* – lumea, realitatea ca atare, invadat de *orbi*, *schilozi*, așadar, de infirmi fizicește și sufletește, are, totuși, speranța unui spațiu de deschidere – *gara*, cu pandantul ei, *trenul* („cel mai iubit loc rămâne gara:/ trenurile pleacă/ sunt pline de bagajele trimise înainte/ de cei care vor dispărea definitiv"), *instrumentul* care marchează *intrarea* și *ieșirea* dintr-un spațiu în altul. Drumul deschis rezonează în gândul poetei cu *mereu ziua*. În poezie, va fi mereu ziuă, lumină, iar drumul poeziei, mereu un *drum deschis*, care pleacă din *tăcerea* poetei pentru a ajunge în *cântecul* ei.

ANA DOBRE

5 iunie 2024

Eden în paragină sau despre diagnoza revelatoriului în poemul contemporan

În poezia neo-modernistă enunţul cu încărcătura ideatică face parte din joc precum, de ce nu, în módele post-clasicizante, simplitatea şi naturaleţea ajung să reprezinte un principiu călăuzitor al liricii. Există o nobleţe notabilă a stilului şi în poemul lui **Sorin Grecu** iar impactul vocabulei dezinhibate asupra cititorilor săi, ca o trăsătură a unui eu auctorial jucându-şi autenticitatea la ruleta de-constructivismului bine temperat, i-a adus aprecieri masive. Lumea cărţilor acestui autor important în evoluţiile literaturii noastre post-optzeciste evocă o reprezentare fulgurantă a unui real de resorbiri, în teritoriul limbajului de-retorizarea capătă armătura unui insolit univers sonor, scrupulul observaţiei sale pare a înmănunchia volutele acelei *causa somma*, a Unului, într-o poezie a unui, totuşi, idealist intratabil.

Noua carte, ***Instrumente de monitorizare a demonilor*** (prefaţă de Nicolae Băciuţ, Târgu Mureş, Editura Vatra Veche, 2024, 112 p.), e marcată iar de metafore nevrozate, la modul pozitiv, mai cu seamă atunci când se translează goluri şi plinuri semiotice, registrul spectacolului liric îşi exprimă insolitul conduitei, în regia aceluiaşi eu, între sacru şi tenebros, sugerând o amplă *apatheia*, despătimirea. Într-o *hiperboreea* a spiritului care deploră noxele prostiei, demagogiei, mimetismelor de tot soiul din lumea cibernetizărilor în răspăr („*I-ai oferit fiului ultimul spray/din sortimentul tău preferat hero/de la street 8 apoi ce să faci/nu ţi-a mai rămas altceva de făcut/decât să cumperi de pe raft/un deodorant şi pentru tine//până la urmă l-ai luat pe cel/cu o denumire la fel de milităroasă/red code//atâta ţi-a mai rămas/monitorizat la sânge de robotizaţi/şi alte inteligenţe/începi să lucrezi cu infinitezimale nuanţe/subliminale mesaje din tată-n fiu -//pentru subsuorile epocilor succesive/mari consumatoare de eroi*"), poemul-text constrânge derivata melancolică la statusul humoral de „adeziune" festivă. Luxurianţa gregară a lumii în deriziune, însă, împlineşte viaţa fiziologică, de grozăvii anti-etice, de tăceri incendiare, chiar dacă morbideţea-stare e instalată şi ea în nefastul rol de element axial, cum *melete thanatou* la vechii eleni: „*Rod al unei suferinţe pământeşti nimic de spus/n-o fac medicii să te salveze – ca o vamă/plătită prin încercările apărute în plus/penitenţa treptată a sufletului nesupus//totuşi – un fleac pe lângă rănile lui Iisus!//lucru cert – deşi adânci nu te-nspăimântă/dimpotrivă te bucură fluxul ce te-a cuprins şi te duce/spre malaxorul care (inevitabil) frământă/mai departe de semenii cu care-ai făcut trântă//şi graba cu care te vor urca pe o cruce!*". (*Cu fiecare an îţi apare pe trup înc-o rană*, p. 85).

„Carnagiul" ideilor, parcă o daimonizare a scriptului apocaliptic, întreţine de-a lungul cărţii o lirică metaforică, lexemele de construct „experimental" completând un fel de fond monist aici, în acest univers liric. Focalizările imagismului punctează, periodic, episodic, câte o captură livrescă numai că intimismul, astfel jucat, indică un narator iconoclast („*sunt – asemeni vouă – pretext pentru o mare/şi imprevizibilă a cuiva dezvoltare//Doamne cum ne deturnează un fals Dumnezeu!*"), nu un poet ivit, o dată cu trecutul traumatic, în agora prezenteificării altor dezinhibări. Fiindcă eul auctorial iniţiază un marş bezmetic în perimetrul în care diagnoza revelatoriului insinuează noile trimiteri livreşti în antagonisme: lumină-întuneric, bine-rău, minciună-adevăr. Poesie...: „*Aparent schimonosită şi arsă de lumină faţa/celui ce i se dezvekleşte pe neaşteptate/în toată nuditatea ei – Revelaţia/şi-o voce îi ordonî insului naiv şi credul/să se ridice din genunchi/să -şi înalţe ochii spre cer//pedeapsa pentru restul inşilor/atât de inteligenţi şi de sclipitori/înzestraţi cu inimi mecanice de platină/cu răspunsuri la orice întrebare/pe care totuşi ceva-Cineva/se pare ghidat după alte legi/(ale naivului şi credulului?/îi aruncă pe toţi de-a valma//în şuvoiul milenar de întuneric*". (*Cum desfigurează adevărul...*, p.25).

În fapt, paragina edenului iscată din complexitatea fiinţială de a percepe inconturnabilul multpromisului ţinut fabulos deschide noi provocări. Nu exagerăm contextul extirpat din viziunile lui Bosch dar şi dintr-un *modus operandi* kafkian. Mai degrabă, însă, alternările de planuri, oricum un ludic estetizant, ajung să transforme, în prea multe din poeme, fiinţarea în fiinţă (Heidegger) dar şi în peisaj calamitat de „instrumente de monitorizare". Cartea lui Sorin Grecu, între cazurile rare din lirica noastră contemporană, reabilitează poemul-personaj dar, mai ales, păstrează la nivelul superlativelor, vechile/noile explorări ale discursurilor realităţii care ne devoră.

Ionel BOTA

Un înțelept pe corabia trufiei

Acesta este titlul volumului relativ recent semnat de eminescologul Nicolae Georgescu, apărut la Editura Junimea, Iași, 2023, volum elaborat în urma unor studii arhivistice de peste 15 ani și însumând, într-o suită de cercuri concentrice, evenimentele politice care au culminat cu ultima zi a lui Eminescu la „Timpul”.

„28 iunie 1883 este o cheie hermeneutică pentru istoria românească modernă și ea marchează înlăturarea lui Eminescu de la făurirea destinului românesc” (Theodor Codreanu).

Nicolae Georgescu a pornit călătoria în viață din ținuturile mirifice ale Râului Doamnei, a urmat cursurile de filologie ale Universității bucureștene, în prezent fiind profesor doctor cercetător științific, după cum se notează pe coperta cărții în discuție, „este un reper în domeniul eminescologiei, studiile sale fiind foarte des citate, comentate, combătute, aprobate, completate. Ca metodă de cercetare și-a impus mai întâi respectul față de trecut, apoi iarăși respectul față de trecut și în al treilea rând tot respectul față de trecut. Deviza lui este și cea a lui N. Iorga: *Nu poți iubi ceea ce nu cunoști.*”

Așadar, Nicolae Georgescu, cu armele cercetătorului modern, dezgroapă trecutul din documente, scrisori, articole publicate în presă, mărturii ale contemporanilor păstrate în jurnale sau publicate în cărți de memorii, împrejurări ale căror semnificații sunt extrase cu luciditate și analizate judicios. Firește, România are acel destin tragic de care vorbește Mircea Eliade, chiar primul capitol al cărții începe cu această afirmație: *După cum știm, arhivele noastre naționale au fost împachetate în grabă în toamna lui 1916 și duse, împreună cu tezaurul, la Moscova pentru a nu încăpea pe mâinile cotropitorilor germani. Este de presupus că acolo se vor fi găsind documente privitoare și la partidele politice, la Partidul Conservator de pildă: am putea avea liste cu membrii acestui partid (pentru a valida afirmația lui Titu Maiorescu după care M. Eminescu era al unsprezecelea om din conducerea partidului). Asta ar ușura mult înțelegerea biografiei politice a poetului.(1)*

În lipsa miraculoasei arhive sigilate la Moscova în 1916, autorul cercetează minuțios tezaurul nostru intern de documente pe care consideră că trebuie să ni le asumăm. Totuși, nu poate fi înăbușită durerea specialistului care vrea să readucă trecutul în prezent pentru elucidarea numeroaselor sale taine: *O țară fără arhive este o țară fără istorie, lăsată în voia miturilor și amintirilor care de la o generație la alta se reîmprospătează, se schimbă, se reformulează. În fond - trebuie s-o recunoaștem cinstit – noi nu facem decât să reformulăm mituri și tradiții, din 1916 încoace, într-un efort disperat al formelor de a-și găsi fondul.* Timpul retrăirii este cuprins între anii 1881 și 1910, o epocă ce nu numai că ascundea adevărul, dar se și temea de el. Așadar, în prim-plan trece **Societatea *Carpații*** și cei care alături de Eminescu militau pentru românii din Transilvania și cu răbdare, punând alături multe informații din presa vremii, din discursurile parlamentare, multe găsite în Monitorul oficial, Nicolae Georgescu descoperă, ca un detectiv într-un roman polițist, că în septembrie 1885 au fost expulzați cinci membri ai celebrei societăți, între care și directorul ziarului *L' Independence roumaine,* Al. Ciurcu. De fapt, povestea e lungă și merită repovestită, directorul ziarului fusese de fapt Emile Galli, expulzat din țară paradoxal, la 28 iunie 1883, de fapt ziua cheie a acestei expuneri. Galli a vândut ziarul în grabă unui angajat, Al. Ciurcu, și pe urmele lui dăm de un nume foarte interesant, Nicolae Făgărășeanu, inginer de drumuri și poduri, bun prieten al lui Eminescu, autorul unor broșuri de specialitate în care apăra interesele constructorilor români atacând societățile străine care dețineau monopolul. Făgărășeanu este amenințat, declarat nebun și în cele din urmă mort sub roțile unui tren. Sinucidere? Moarte civică? Desființată formal la **28 iunie 1883**, Societatea „Carpații” a continuat să funcționeze, interesându-l pe I. C. Brătianu, care intervenea personal în potolirea insurgenților. Curiozitatea cercetătorului, implicit a cititorilor, este menținută printr-o tehnică modernă a discursului auctorial: Suntem așadar la locul faptei, în epicentrul evenimentelor, astfel încât informațiile ce urmează ne vor interesa într-un grad înalt. Interesul autorului fiind de fapt **destinul eminescian**, el adună aceste informații pentru a ne aduce la cunoștință că la finele anului 1880 Partidul Conservator se reorganizează, cu Lascăr Catargiu președinte și la 1 ianuarie 1881 poetul va primi direcția ziarului „Timpul” și-și va „începe anul glorios de atac, 1881, anul de vârf al ziaristicii eminesciene”, sprijinit de bătrânul Lascăr Catargiu. Eminescu va reuși un lucru extraordinar în presă, ziarul „Timpul„, cu un tiraj modest, va bloca „Românul”, oficiosul guvernamental, care va fi obligat să răspundă zilnic la polemici.

Din fragmentele din articolele publicate în „Timpul” se recompune portretul lui Eminescu jurnalistul intransigent, militant pentru România unită și pentru valorile ei naționale, dar adesea textele sunt impregnate de adieri din gândirea lui filosofică: *sunt momente de taină în viața oamenilor când ei se sperie de ei înșiși, când descopăr demonul relelor în ei și-l blestemă orbește, neștiind că lovesc cu această estremă cruzime în pieptul lor propriu.* Poate că bătrânul conservator Lascăr Catargiu i-a explicat tânărului său prieten câte ceva din tainele lumii cu care se luptă.

Şi, bineînţeles, un loc special îl ocupă ziua de 28 iunie 1883, care motivează şi interesul pentru Al. Ciurcu, el este important în eminescologie, fiindcă el vorbeşte public, tipăreşte în 1911 ce s-a întâmplat: presupunem că dimineaţa a fost un conflict cu soţia lui Slavici bazat poate şi pe diferenţele de politică religioasă legate de marea procesiune romano-catolică organizată în Bucureşti la sfârşitul lui mai şi comentată de Eminescu în ziar, susţinând că îndărătul acestor acţiuni este mâna politicii orientale a Austriei. Se reface povestea în paginile cărţii, doamna Slavici apelează la Maiorescu care aranjează ca poetul să fie dus la sediul Societăţii „Carpaţii", probabil undeva pe Ştirbei Vodă, unde Eminescu avea prieteni care-l puteau ajuta la nevoie. Cu nostalgie notează Nicolae Georgescu, ceea ce ne face să credem că undeva, în sufletul său, criticul literar este poet: *Dacă adresele s-au pierdut iar numerele caselor s-au schimbat, locurile au, încă, amintiri vii: la coborârea în Cişmigiu dinspre strada Ştirbei Vodă se află izvorul numit, tradiţional, al lui Eminescu – motivaţia fiind că poetul venea deseori aici să se recreeze. În apropiere era şi tipografia Socec-Teclu, la care Eminescu avea neapărat drumuri pentru discutarea, cel puţin, a volumului său de versuri. La sediul Societăţii „Carpaţii" voia să-l trimită şi Titu Maiorescu – îngrijorat probabil de soarta societăţii, despre care se zvonea, în seara zilei de 27 iunie, că va fi desfiinţată.* Maiorescu, văzând că lucrurile sunt grave, notează intenţia ca cineva din cei aflaţi la sediu să-l ducă pe Eminescu la stabilimentul doctorului Şuţu, din strada Plantelor. Dar de aici putem urma firul cu povestirea lui Al. Ciurcu, care relatează întâlnirea dintre poet şi Grigore Ventura în cafeneaua „Capşa", unde el începe, după relatarea lui Ventura, o tiradă politico-socială-naţională, cu spaima doamnei Capşa, strădania lui Grigore Ventura de a-l scoate pe Eminescu din local abătându-l spre Cotroceni şi tot iniţiativa lui Ventura de a-l duce la băile Mitraşewski şi de a anunţa prefectul poliţiei. Iată filmul zilei de 28 iunie, când s-a lăţit în toată urbea zvonul expulzării lui Emile Galli, acela al desfiinţării Societăţii „Carpaţii" şi al crizei poetului. Această criză a poetului declarată imediat nebunie şi, ciudat, chiar în dimineaţa zilei de 28 iunie, Maiorescu se grăbeşte să caute pe cineva să-l ducă pe poet la sanatoriul doctorului Şuţu, şi ne mirăm noi de ce a crezut-o imediat criticul pe doamna Slavici când se ştie că femeile se sperie mai uşor, exagerează, folosesc multe cuvinte în momentele de panică? Şi cum ea este prima martoră a nebuniei declarate public a poetului, câtă credibilitate dăm noi acesteia, ce fel de femeie era, de vreme ce însuşi Slavici divorţează apoi de ea cu mare tămbălău. Cert este că scandalul ei îl scoate pe Eminescu din casă, îl aruncă în interiorul unui local ce-i serveşte de scenă pentru înverşunarea lui politică, stârnită de evenimentele vremii, îl aruncă în plasa/iniţiativa Grigore Ventura şi în baia publică de unde a început calvarul. De ce nu a încercat Maiorescu însuşi să-l vadă pe Eminescu, să discute cu el, să cerceteze care era starea poetului înainte de a-l încredinţa poliţiei şi faimosului stabiliment? Din 1883 şi până acum sunt 141 de ani, cartea profesorului Nicolae Georgescu răscoleşte lucrurile, detaliile şi ne face să ne punem acum astfel de întrebări. Sigur totul se bazează pe o uriaşă muncă de cercetare susţinută de experienţa dobândită în Biblioteca Academiei. Şi din nou apare similitudinea destinului eminescian cu cel al inginerului de drumuri şi poduri care s-a luptat cu îndârjire cu companiile străine, la mijloc fiind fireşte sute de mii de lei aur: *O lungă căutare prin depozitele norocoase ale Bibliotecii Academiei ne pune în faţă "fişele Făgărăşeanu"* (2). Totuşi, broşurile publicate de Făgărăşeanu fac ca parlamentul să decidă o nouă lege, prin care se vor construi căi ferate normale, cu alte preţuri. Dar între timp vine ştirea că Făgărăşeanu a înnebunit, fiindcă normal că agenţii economici, văzând că atâta bănet le scapă printre degete, uzează de orice armă, inclusiv de declararea nebuniei asupra adversarului. După această polemică pe care I C Brătianu o câştigă cu argumentele sale, inginerul român va mai publica studii, articole pe teme economice, financiare, reunite apoi în broşuri. Citindu-le, observăm expresii din ziaristica eminesciană la tot pasul, ideile economice ale lui Eminescu, tonul său ferm. Este unul dintre puţinii ziarişti "de Dublaj" ai poetului din epocă, aducând ştiinţa aplicată în sprijinul teoriilor eminesciene (3). Fiu de ţărani din Lisa, de lângă Făgăraş, Cula, cum îi ziceau prietenii, a făcut studii strălucite, a construit căi ferate, a scris studii de specialitate apreciate de I C Brătianu şi, ca toţi ardelenii, era preocupat de politica generală a ţării, şi mai ales de cea externă.

Într-un fel, această nouă carte a profesorului Nicolae Georgescu este şi o mărturisire de credinţă a dorinţei sale de a fi elucidat misterul Eminescu, de a vedea adevărul dincolo de biografii oficializaţi ai poetului, Călinescu în primul rând, care alege din mărturisirile lui Al. Ciurcu numai momentul Ventura, nu şi momentul Făgărăşanu, nu contextualizează: *„G. Călinescu nu doreşte probabil să intre în labirintul atât de încâlcit al faptelor, mulţumindu-se cu imagini generale. Noi, pentru că tot ne aflăm în acest labirint, ne vom continua pipăirea prin întuneric – fără a avea, - deocamdată, dorul de a ieşi. Am spus-o doar: în amănunte se ascunde diavolul, iar exorcizarea lui din complexul eminescian trebuie făcută, odată şi odată".*

Este mărturia unei lupte pentru ca Eminescu să fie perceput aşa cum l-a intuit Constantin Noica, omul deplin al culturii române, şi să fie dăruit acestei generaţii inteligente care creşte în jurul nostru, fiindcă *puţină „politichie" nu strică pentru cine vrea să înţeleagă destinul lui Eminescu.*(4) Deci politica austro-ungară era cea care a dictat atitudinea guvernului în epocă şi vocea cea mai autorizată a fost suprimată brutal? Adevăr sau mit? Dar şi din mituri adesea se poate reconstitui un adevăr. Şi totuşi, în ciuda războiului contra poetului, în primăvara lui 1888 Veronica Micle îl va aduce la Bucureşti, unde el va regăsi *pana de ziarist. Urmează o colaborare anonimă la câteva ziare şi reviste – iar apoi, la 13 ianuarie 1889, ultimul text ziaristic al lui M. Eminescu: o polemică ce va zgudui guvernul*(5)*,* dar apoi se află cine este autorul şi acesta este repede căutat şi internat la sanatoriul doctorului Şuţu.

Şi totuşi, de câteva decenii arhivele sunt tot mai des cercetate şi apar sute de documente care-l privesc pe Eminescu şi secretele politice ale vremii sale, adevărul despre Societatea „Carpaţii", adevărat partid politic paralel, cu peste 20000 de membri în toate judeţele ţării.

În loc de final, Eminescu nemuritorul: în timp ce ziaristul era înfrânt şi înlăturat de la putere, poetul crea, celebra poezie „Doina", publicată în numărul din 1 iulie al „Convorbirilor literare", poem care fixa pentru eternitate graniţele neamului românesc, de la Nistru pân la Tisa, încât,

se întreabă pe bună dreptate Nicolae Georgescu: *nu ştii însă ce a apucat să citească mai întâi cititorul epocii, anunțul Românului în 48 de cuvinte privind boala subită a poetului ori Doina* **din** *Convorbiri? Oricum, cele 64 de cuvinte ale Timpului prin care este confirmată destituirea lui Eminescu nu apăruseră încă: peste câteva zile, după ce Doina va face ocolul lumii românești, vor apare și acelea.*[11]
Idem, p. 129

Sunt încă multe taine de descifrat, fiindcă la noi eminescologia înseamnă de fapt câțiva pasionați de Eminescu, nu există o instituție organizată care să fie gata a prelua șocul unei arhive Eminescu. Cartea se închide cu o frumoasă zicere, punct și de la capăt, mereu de la capăt: *la asta ne obligă mitologia țesută științificește în jurul vieții lui Eminescu, la un cult al repetărilor.* ***Mitul,*** *oricât de bine zidit, n-a reușit să închidă, să se oficieze pe sine însuși – ci, dimpotrivă,* ***creează cerc.***

Maria Mona VÂLCEANU

Note:

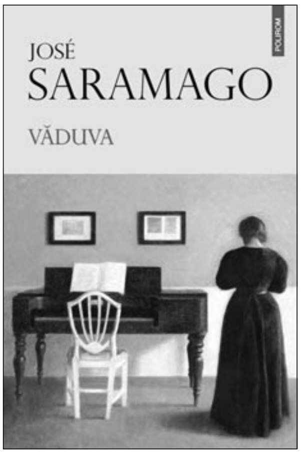
1. Georgescu Nicolae, „Un înțelept pe corabia trufiei", Editura Junimea, 2023, pag.7
2. Idem, pag. 106
3. Idem, pag. 108
4. Idem, p. 114
5. Idem, p. 120

Fiction review

Libertate sau sacrificiu

Primul roman al scriitorului **José Saramago**, apărut din raţiuni comerciale sub titlul *Tărâmul păcatului* (*Terra do pecado*), în 1947, pe când autorul avea 24 de ani, a fost tradus din limba portugheză de Simina Popa şi publicat de *Editura Polirom*, în 2024, cu titlul **Văduva**. Acesta este de fapt numele original ales de Saramago, care nu s-a împăcat niciodată cu versiunea aleasă de editorul Manuel Rodrigues, părându-i-se irelevant pentru ideile conţinute de romanul său, considerat de critici una din scrierile importante în evoluţia sa literară, cu toate că a ajuns abia în anii '90 cu adevărat la publicul larg.

Văduva este un roman clasic, lipsit de acele elemente fantastice care nuanţează romanele de mai târziu ale autorului, o dramă rurală mai puţin obişnuită, petrecută în prima jumătate a secolului XX, într-o societate plină de prejudecăţi, având-o ca eroină pe Maria Leonor, o tânără văduvă, stăpână a unei moşii întinse, care după moartea soţului său rămâne debusolată, înconjurată de servitori ale căror atitudini îi condamnă orice slăbiciune. Trăind înainte de căsătorie sub influenţa copleşitoare a tatălui său, Maria Leonor, vulnerabilă, se vede nevoită să accepte atitudinea scormonitoare, autoritară a servitoarei sale Benedita, cea care, în ciuda unei aparente discreţii şi în numele unui fals devotament, îşi urmăreşte stăpâna pas cu pas în cele mai intime împrejurări, căpătând un ascendent asupra ei, complicându-i existenţa deja marcată de nelinişti şi frământări lăuntrice. Viaţa tinerei femei este influenţată pe tot parcursul naraţiunii de trei personaje masculine: doctorul familiei, Viegas, cumnatul António Ribeiro şi bătrânul preot Cristiano. Fiind atrasă de António, Maria Leonor, „cu frica străpungându-i inima", trăieşte cu conştiinţa vinovăţiei sale, pe care servitoarea Benedita, cea cu principii morale puritane, o exploatează cu egoism şi cruzime. Tânăra femeie se simte ca o insectă neînsemnată prinsă în plasa unui păianjen, îndurând atitudinea ostilă a servitoarei sale, care o condamnă în acest fel la sacrificiu moral şi social. Surâsul servitoarei, care nu putea fi niciodată decriptat de Maria Leonor, traversează ca un fir negru întreaga naraţiune:

„Era un surâs calm şi sigur, un surâs al omului care e conştient de propria-i siguranţă."

Prin personajul său feminin, Maria Leonor, José Saramago pune în discuţie moralismul religios al societăţii patriarhale portugheze, excesiv tradiţionalistă, capabilă să zdrobească viaţa individuală în cele mai intime şi umane dorinţe.

O aromă, un miros, o ploaie cunoscută, susurul negru al copacilor, greutatea încinsă a amiezii, culorile umede ale curcubeului, precum şi ecoul pur al rugăciunilor bătrânului preot Cristiano m-au însoţit pe tot parcursul acestui roman de o calmă frumuseţe, scris la vârsta la care autorul, atipic pentru vremea lui, abia îndrăznea „să-şi ia norocul la întrebări".

Liliana RUS

Cristian Meleșteu, urbi et orbi

M-am întâlnit cu Cristian Meleşteu pe o căldură toridă, într-o zi de interes fotbalistic extrem, într-o urbe a lalelelor pustiită pietonal. În vecinătatea terasei unde ne-am întâlnit, poziţionată câteva trepte mai sus de grădina desfăşurată adiacent, la firul ierbii şi al betonului perdeluit de vegetaţia jardinierelor, exista un ecran tv. de dimensiune semnificativă care mătura generos numai ansamblul de jos.

Ambianţa a fost departe de liniştea unei săli de lectură sau de umbra tutelară a bibliotecii, numerosul public dezlănţuit frecvent de momentele tensionate ale meciului care se desfăşura în direct asigurând backgroundul sonor şi suportul constructiv pentru discuţia noastră amical literară. Culmea este că am reuşit să ne izolăm totuşi ideatic perfect de pitoreasca tevatură a suporterilor îngrămădiţi pe o mulţime de scaune confiscate. Jos se trăia greu, sus, în zona depopulată şi fără acces vizual la spectacolul fotbalistic de importantă miză se discuta despre literatură. Iată deci cam cum s-a produs un momento contrariorum literar postmodern.

Omul Cristian Meleşteu este de o solicitudine maximă, păstrează distanţe pe care şi le impune fără afectare, expune clar şi fără să complice fondul problemelor şi pare a fi interesat de viaţa literară, biografia revistelor culturale sau fişierele bibliotecilor. De statură mai degrabă medie, probabil că într-un timp revolut ţi l-ai putea imagina în consistoriile eparhiale împăcând contradicţii irezolvabile cu gesturile cu care ar foiletona la fel de liniştit, între faldurile sutanei, ceasloave de interes ceva mai lumesc. Prezenţă plăcută şi nestingheritoare, scriitorul mi-a înmânat ultima sa carte apărută la editura **TracusArte**, **Bucureşti**, în anul care încă îşi desfăşoară calendarele festive (**2024**), un roman, **Bisericile cireşelor amare**.

La cei 47 de ani, prozatorul are suficientă şi răzbătătoare energie să fie cumva prezent în geografia literară românească bântuită de seisme teoretizante care sfârşesc de cele mai multe ori în sângeroase litote balcanice administrative. Probabil instinctul diplomatic sau/şi alţi vectori l-au ajutat să îşi asigure un tip de vizibilitate pe care îl şi merită. Deşi debutează în poezie (**1998, Săgetătorul**, Supliment cultural artistic al ziarului „Argeşul"), înainte de romanul menţionat mai sus publică un volum de proze - **Radiografia unei zile de mai** (editura Cartea Românească, **2012**), o monografie – **Argeş, după 20 de ani. Perspective şi retrospective** (editura Tiparg, **2012**) şi încă două romane la Editura „TracusArte" - **Revoluţia borfaşilor** (**2013**), **Sicriul de gheaţă** (**2014**). După zece ani de tăcere editorială romanescă, odată cu publicarea celui de-al treilea roman biografia sa pare a semnala constant pasiunile epice urmărită şi de premii semnificative care îi creditează activitatea. Are un premiu pentru debut al Uniunii Scriitorilor, **Premiul „Vasile Voiculescu"** şi două premii ale unor reviste literare importante, **Marele Premiu „Steaua"** şi **Premiul revistei „Argeş"**.

Ceea ce este interesant cu **Bisericile cireşelor amare** rămâne faptul că tot ceea ce pare simplu şi perfect încadrabil literar la o primă citire, în diagonală, devine uşor mai problematic când încerci să treci la o citire ceva mai sistematică vizualizând detalii care ar ajuta la depăşirea impasului de conjecturare. Textul naraţiunii are indiscutabil tuşe indiciale care fixează minime cadre obligatorii pentru o logică internă de expunere. Locul acţiunii, atâta câtă este, se fixează generic cumulativ, într-un sat din câmpia Bărăganului şi în proximitatea unui oraş relativ industrializat în care se află şi o fabrică de conserve.

Personajul central, Ionică (Ion), are o vârstă de 62, 63 de ani şi a fost lucrător necalificat pe una din benzile de ambalare a conservelor din oraşul învecinat. Este pensionar, căsătorit şi rămas într-o casă modestă alături de cele trei fiice, fete bătrâne şi cârtitoare care vor să se mărite şi să se rostuiască la casele lor cu orice chip. Amalia, fiica mai mare va şi reuşi această performanţă lăsându-se răpită şi sedusă de poliţistul satului, Marin(ică). Evenimentele care vor vânzoli mica aşezare rurală au loc undeva la începutul anului 2018 şi se desfăşoară culminând cu un prăpăd achizitiv colectiv până în zona anilor pandemici, 2019-2021.

Ionică are oarecare înzestrări intelectuale, scriitorul simţind nevoia trimiterilor şi precizărilor unei voice from outside care să asigure personajului său justificarea raţională epică pentru nivelul electiunilor vieţii lui interioare. Termină un liceu şi se duce la facultate pentru a deveni inginer la îndemnul iubitei sale Getuţa care este măcinată de neputinţele materiale, dar fascinată de mirajul unei vieţi confortabile în oraşul vecin, eventual asigurate de un pretendent chivernisit, indiferent de vârsta acestuia.

Satul în care vieţuieşte, de fapt, Ionică, este decorul, butaforia concretizată gradual întâi prin notabilităţi şi apoi ca personaj colectiv. Rând pe rând sunt puşi în relaţie cu el şi prezentaţi preotul aşezării, popa Bucur, un arivist interesat de materialitatea vieţii, Sile, proprietar de a cărui proprietate este preocupat Nae (Năică) cârciumarul, Nae, strateg sui-generis prin întrebuinţarea tuturor mijloacelor care îl vor convinge pe Sile să îşi vândă pământul şi să plece din sat, Marinică poliţistul, miliţian în tranziţie, prădător de circumstanţă, exploatând toate oportunităţile şi având şi ştiinţa organizării unor activităţi comerciale la oraş oricum ilicite.

Personajele situative sunt plasate într-o geografie socială la fel de imprecisă. Medicul la spitalul căruia se internează

voluntar Ionică pentru terapii psihice inexistente, pictorul atins de delir narcisist şi megalomanie alături de care, în acelaşi salon, este internat Ionică, un dentist bizar şi ciclopicul părinte pustnic Ghedeon, nebun şi însingurat care reuşeşte performanţa să ridice în pădurea de la marginea aşezării o biserică de lemn în care poate intra numai un singur om.

Personajele auxiliare sau secundare sunt puţine. Suplinitorul de şcoală care lasă fete mai trupeşe din sat corigente şi cu ameninţarea repetenţiei dar pe care le notează la superlativ după repetate vizite diurne sau nocturne la domiciliu, Maricica (Maria), fată în sat fără nicio aşteptare de la viaţă dar cu generoase înzestrări carnale pe care le acomodează clienţilor, preoteasa stearpă care îşi dedică energiile şi nădejdile pentru putinţa de a naşte un copil.

Şi în sfârşit, sătenii, gloata, oamenii care ridică mâinile pentru a-şi lapida Sfântul, pe Ionică cel vizitat de Dumnezeu şi străbătut de viziuni mistice. Principial, acest personaj colectiv este cumva omniprezent şi oricând dispus să treacă la atitudini extreme, de la adoraţie la sălbăticie. Niciun personaj nu ocupă durabil avanscena acestui enorm montaj dramatic susţinut în subsidiarii de un proces continuu de distanţare epică urmărind neimplicarea emoţională a cititorului tocmai pentru a-i facilita acestuia identificarea contextului prin analogie, excursia raţională.

Tăieturile dramatice care suplinesc nevoia insinuării cadrului spaţio-temporal al tramei narative sunt asigurate de o tehnică de introducere a bucăţilor minime de discurs ceauşist decembrist, excerptelor manelist romanţioase, poezioarelor joase, considerate de scriitor intruziuni necesare care ar asigura completitudinea desenului oarecum epic pe dimensiunea istorică pe care Cristian Meleşteu o simte necesară.

Contextul sugerat ireproşabil este România tranziţiilor cu satele şi oraşele ei postdecembriste, iremediabil avariate moral, golite de semnificaţii umane, canibalizate social şi în derivă absolută.

Mijloacele utilizate care trec drept ale unui realism magic sunt mijloace de parodiere hiperbolizante înhămate la acelaşi efort brechtian de distanţare, sistematic impus cititorului. În spatele călătoriilor chagalleşti ale lui Ionică Sfântul cu vehiculul selenar, al viziunilor sale care aduc gravimetric cerul într-o concreteţe tangibil burlescă sunt întotdeauna insinuate explicaţii. Sfântul urmează un tratament medical care îi ameliorează starea de sănătate ce ar putea semnala iniţial şi accese şi crize de epilepsie (maladie nobilă) dar cade în ispită pipăind fundul deloc nevinovat al unei fete către care s-ar îndrepta alegerea sa pentru târnosirea de hram a bisericii sale dedicate Fecioarei Maria şi resurecţiilor morale ale comunităţii. El nu se ridică nici la notorietatea Maglavitului (în text, aluziv) deşi are viziuni periodice cu Moşul (Dumnezeu), nici la ascetismul şi dedicaţia părintelui Ghedeon. Participă mai mult sau mai puţin direct cu Năică şi Popică (şeful local de la Electricitate) la un complot care grăbeşte expulzarea iremediabilă a lui Sile de pe pământurile sale. Pământurile sunt vândute lui Năică preocupat nu de biserica Sfântului ci de aglomerarea haotică a unui veritabil polip comercial şi de construirea unor veceuri multiple în perimetrul potenţial bisericesc.

Verva mizantropică absolută, utilizarea parţială a numerologiei biblice sau inaptitudinea către mântuire a oamenilor amintesc oarecum şi prin contiguitate tematică de **Bogdan Suceavă** cu romanul său **Venea din timpul diez**.

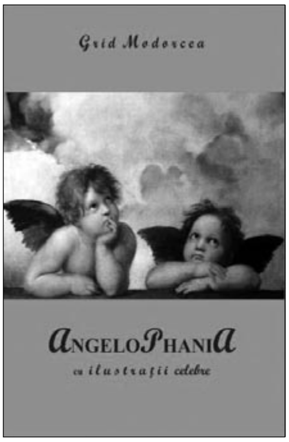
Valenţele distopice ale cărţii de faţă, kakotopia enormă croită solid şi cu maturitate de prozator fac din **Cristian Meleşteu** un scriitor credibil şi creditabil aşteptat cu mare interes.

Marian BARBU

Grid MODORCEA - ANGELOPHANIA

Istoria gândirii are ca obiect central Creaţia. Cum s-a născut lumea? Cum a apărut Dumnezeu? Cine a creat Omul? Cine a fost mai întâi? De unde venim? Unde ne ducem? Sute de astfel de întrebări mai importante decât răspunsurile.

Grid Modorcea a constatat că tot ceea ce au în comun utopiile lumii este Inocenţa. Şi a creat o nouă utopie, Civitas Innocentiae/Cetatea Inocenţei.

Şi în ultimele sale cărţi a început să o descrie. De data aceasta, în a 127-a sa carte, vine cu o noutate absolută: ANGELOPHANIA, soră cu teophania, hierophania, gridophania.

Este pentru prima oară în istoria culturii când se dedică o carte revelaţiei primordiale. Îngerii fac parte din prima geneză a lumii, despre care Moise nu ştia nimic. Ei au fost creaţi înainte de a fi oamenii, ca model de inocenţă pentru ei, ca mesageri ai spiritului sau, cum spun creştinii, ai dialogului dintre Dumnezeu şi oameni, deşi îngerii au fost creaţi înainte de a fi Dumnezeu.

Cine i-a creat? Din ce au fost creaţi? Citiţi această carte şi veţi afla.

Civitas Angelorum/Cetatea ÎNGERILOR se află în Civitas Innocentiae şi are rolul de a fi calea ideală pentru purificarea omului, pentru împlinirea unui viitor fără de păcat.

Deşi autorul se ocupă de toate marile mituri angelice, nu este o carte mistică. Spiritul ludic o marchează. În esenţă, face o pledoarie pentru o Nouă Geneză. Metaforele din suita de poeme epice, a versurilor aforistice, nu fac decât să contureze o Cetate a Viitorului plină de raţiune, spirit creator şi bunătate, care este adevărata Cetate a Omului.

Tema angelică a obsedat pe mulţi artişti. Aproape că nu există mare artist al lumii care să nu fi pictat sau sculptat îngeri. Aici, autorul oferă o mostră, reproducând imagini potrivite cu poemele sale după ***Leonardo, Rafael, Bosch, Bruegel, Titian, Goya, Delacroix, Bouguereau, Frida Kahlo, Hugo Simberg, Brâncuşi, Indiggo-Picasso, Îngeri cu altiţă*** etc. Într-o ediţie viitoare, care va fi în limba engleză, va ilustra fiecare poem. Aşa cum merită această carte a cărţilor. **(Redacţia Editura Scriitorilor)**

Femeie cu ghepard: o incursiune în singurătatea existențială și dualitatea umană

Într-o lume în care senzaţia că timpul se îngustează devine din ce în ce mai intensă, lăsând mereu în urmă lucruri şi suflete în aşteptare, volumul **Femeie cu ghepard** se dezvăluie ca o oază de linişte, departe de tumultul străzilor şi de forfota lumii virtuale. **Marian Barbu** creează un univers liric în care cititorul este invitat, concomitent, să se piardă şi să se regăsească, o dualitate subtilă pe care o foloseşte precum o daltă în sculptura multora dintre versuri. Poeziile sale nasc un drum şerpuit printre teme universale şi complexe, precum solitudinea (deseori în mijlocul mulţimii pestriţe), introspecţia şi căutarea de sens. Publicat de Editura „Vinea", 2023, în condiţii grafice de înaltă ţinută, volumul aduce bogăţia imagistică şi intensitatea emoţională a unui câmp cu flori înflorite plângând după o ploaie, deseori capricioasă şi răsfăţată.

Înstrăinarea şi dualitatea umană, modelate uneori prin accente de alienare, sunt temele principale ale volumului, reflectate în diverse faţete şi experienţe, precum un chip uitându-se în oglinda unui lac ce-şi deformează suprafaţa la fiecare bătaie a vântului. În una din poeziile cele mai intime şi generatoare de puternice stări melancolice, „Amadeus", autorul îşi aminteşte de sfaturile materne, juxtapunând inocenţa copilăriei şi promisiunea maturităţii: *„eşti slab, dar Bunul te va face tare în lumina lui"*. Această răscolire perenă a sinelui este un fir roşu care străbate întregul volum, dezvăluind o vastă auto-analiză şi o căutare continuă a sensului existenţei. Vocea naratorie trăieşte o solitudine fizică şi emoţională profundă, protagonistul îşi petrece zilele într-o rutină mecanică, recurentă în mai multe poezii, subliniind monotonia şi lipsa de sens a existenţei. Sentimentul de izolare este amplificat prin căutarea unei mori de vânt, devenită o metaforă a luptei visător-absurde a lui Don Quijote, subliniind naivitatea şi inutilitatea încercărilor disperate pentru a găsi un scop sau o direcţie într-o lume anarhică şi indiferentă („Moara de vânt"). Măsurarea scurgerii timpului este sugerată prin imagistică colorată şi intrigantă: *„pendulând pe o şa de carton"* ori *„lichenul bărbii îmi creşte veşted şi moale"*, metafore inducând ideea unei picături ce curge fără rost într-un deşert arid. Această parataxă de imagini fantastice şi realiste, folosită deseori, activează un sentiment de temporalitate suspendată, unde trecutul şi prezentul se împletesc într-o manieră onirică.

Bipolaritatea umană, disecată cu o precizie de chirurg, este redată printr-un evantai de viziuni lirice şi figuri de stil puternice (deseori retorice), care evidenţiază contrastul dintre lumină şi întuneric, trecut şi prezent, speranţă şi disperare. În poemul titular, „Femeie cu ghepard", dualitatea femeii cu *„un sân de lumină, cu un sân de întuneric"* simbolizează complexitatea şi ambiguitatea naturii umane, insinuând totodată şi liberul arbitru de a alege între binele şi răul care coexistă în fiecare entitate. Dezvoltarea temei se realizează prin reflecţii asupra schimbărilor generate de trecerea timpului şi pierderii identităţii, topită precum o bucată de unt uitată pe foc, în monotonia vieţii de zi cu zi şi a rutinei: *„acum şterg de praf paharele, fac patul, mănânc, / apoi îmi apropii jilţul de foc, / trebuie să treacă şi această zi, îmi spun, dau în cărţi, / e greu să trăieşti, oftez, nu-i nimic."* („Sonatină")

Căutarea de sens şi izbăvire este tratată cu o sensibilitate aparte, eul liric se confruntă cu fragilitatea şi vulnerabilitatea sa, adresând o rugăciune unei divinităţi tăcute sau care nu a învăţat încă limba păsărilor şi pe cea a oamenilor. Absenţa unui răspuns divin amplifică sentimentul de izolare spirituală şi nevoia de mântuire. Autorul reflectează asupra naturii scrisului şi a existenţei, utilizând metafore sugestive pentru a sublinia fragilitatea vieţii şi nevoia de a construi un sens giratoriu care să ordoneze mersul prin haos („Invoker"). Imaginile sunt deseori puternic contrastante, ducând aluziv gândul cititorului la puterea şi totodată fragilitatea firelor de păr ale lui Samson.

Stilul liric al lui Marian Barbu se remarcă prin pasaje luxuriante şi simboluri complexe, folosite pentru a sublinia temele centrale şi a oferi cititorului o experienţă senzorială, vibrantă, profundă. Ritmul poeziilor este variat, alternând între lent şi meditativ / rapid şi intens, oglindind dinamica emoţională a textelor. Autorul împleteşte avataruri şi imagini recurente, precum lumina şi întunericul, apa şi focul, pentru a crea straturi suplimentare de semnificaţie. Edificatoare - imaginea aspirinei Bayer, devenită un simbol al fragilităţii şi al vulnerabilităţii umane: „trufia ta ingenuă ca o aspirină bayer / albă, imaculată, efervescentă uşor mentolată". Ironia şi autoironia îşi fac loc printre versuri precum un şarpe leneş, cu sângele încă neâncălzit de lumina soarelui, uneori cercetându-şi subtil victima, cu limba bifurcată, alteori, muşcând feroce şi direct: *„Eşti un sentimental bătrân şi porţi şi ochelarii ăştia aşezaţi / pe un nas care curge tânjind după o batistă colorată"*. ("Halou")

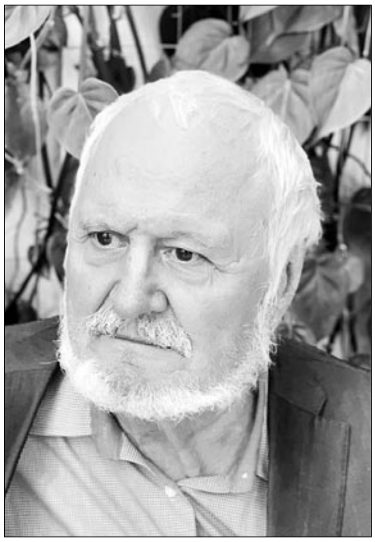
Sintaxa frazelor crează un impact vizual direct, iar onomatopee adăugă efecte sonore şi intensifica experienţa poetică aproape de una cinematografică. Volumul se distinge prin capacitatea sa de a îmbina reflexia filozofică cu sensibilitatea artistică, născând un echilibru precum talerele unei balanţe între forma şi conţinutul poetic. Deziderατele sunt atinse (şi) prin utilizarea unui limbaj poetic bogat şi unei structuri narative evocatoare pentru a oferi o viziune profundă şi introspectivă. Nimic din conţinutul cărţii nu trădează aspectul inedit - de debut al autorului!!! Poetul demonstrează o înţelegere matură, multifaţetată, a naturii umane, oferind o perspectivă nuanţată şi autentică asupra tuturor gândurilor împărtășite, plonjând adânc în abisuri reci şi întunecate, precum un căutător de artefacte scufundate în nisipul oceanului. Fiecare poem contribuie la un portret coerent şi integrat al experienţei umane, subliniind complexitatea şi ambiguitatea acesteia şi, totodată, construind o naraţiune zărită subtil, precum etajele unui bloc construit, pe furiș, noaptea.

Autorul reuşeşte să creeze un univers liric dens şi complex, invitând cititorul să reflecteze asupra propriei existenţe şi asupra relaţiei sale cu lumea şi timpul, prin care deseori trecem şablonic, fără căutări şi fără răspunsuri, precum o umbră pe care o purtăm indiferenţi după noi în fiecare zi însorită. Când scriu acestă cronică soarele verii se iubeşte cu sticla ferestrei. Aburul poeziilor lui Marian Barbu se ridică uşor şi pluteşte prin cameră. Cu mirosul prunelor şi perelor uscate din toamna copilăriei, cu emoţiile tinereţii imberbe, cu retoricele întrebări ale senectuţii... Iar soarele îl văd precum un foc ce arde într-un semineu. Acolo, printre siluetele dansând cu unduiri galben- roşiatice furate din ochii unui ghepard, se strecoară mereu, tiptil, umbra unei iubiri şi speranţa că ne va bate elegant şi gingaş la uşă...

Cristian MELEŞTEU

Marilena Apostu sau poezia în căutare de sine*

Poezia se află mereu în căutare de sine şi, de fapt, este mereu în pierdere de sine. Tocmai am citit o antologie cuprinzând zece poetese. Toate seamănă, sunt nişte fătuci trase la indigou, „sensibilităţi ultragiate”, îşi dă cu părerea un critic literar despre „un sextet italian şi un quartet românesc”, toate se plâng de aceleaşi boli organice şi psihice în „amănunte de o atrocitate *inocentă*”, de depresii acute, de înfrângeri, de vieţi târâte nicidecum prin drama de a fi om, ci prin tulburarea personală a uneia sau alteia, ba eu, cititorul, trebuie să înghit blamul că dacă nu admit genialitatea cutăruia sau cutăruia acesta se va sinucide nu neapărat în golul de la balconul etajului zece în jos. Vai de mine, ce foste fete frumoase, ce neveste ratate, zis pe româneşte, ce cliente în aşteptarea cămăşii de forţă. Dacă scria versuri, vecina mea şi-ar fi urlat sălbăticia speciei din jungle sau din peşteri, amintirile atavice? Sau totul este un joc dement al unor femei care vor să parvină aşazis literar, estetic sau subestetic, cât mai degrabă inestetic, în cărţulii de mărturisiri versificate, îngălate, când maşina de spălat rufe este alături.

Volumele poetei **Marilena Apostu** vin din altă lume, poate dintr-un univers paralel, unde mai exista măcar rudimente de sentimente, de idei, de versuri în limitele versurilor, căci totul are limite, chiar limita.

Poezia trebuie citită, recitată şi atât. „Poezia e o mireasă în închisoare”. Poezia nu este filozofia lui Platon, eseistica doctorului Freud, să îi întrebăm pe Benedetto Croce sau pe Ion Mureşan, ci enigma sufletului omenesc în faţa infinitului mic şi a infinitului mare. Poezia este povestea omului sub formă de mitologiile omului, de credinţele omului, de eşecurile omului, de tristeţile omului. Marilena Apostu intră în portretul robot al acestei poezii, modificând mereu dozele, pe unele ignorându-le şi rău face, niciodată exagerând cu altele. Este o poezie cu cântec şi fără cântec, unde semnele muzicale lipsesc, dar apar cele plastice, colorate, cele sculpturale, ale formelor. Şi totuşi... Liniştea/tăcerea pe care o sugerează poezia Marilenei nu este o aluzie/iluzie muzicală?

„Îmbrăţişaţi-vă fără de-a şti că veţi suferi!
nu vă învinovăţiţi
că a durat minute dintr-o viaţă de-a fi fericiţi.

cine eşti să scrii zorzoane triste?

când voi muri veţi afla că l-am aşteptat ca o bezmetică,
zadarnic tăcerea lui mi-a vorbit,
acum ştiu
că scrie femeilor zilnic
despre oraşul cu linişte proaspătă.”

Poezia nu trage nicio concluzie, se mulţumeşte cu câteva semne pilduitoare, astfel îndemnându-ne să gândim singuri la jocul între suprareal şi real, unde totul se întrepătrunde, se completează,

„Luna creşte fără odihnă
carnea nu acceptă zbuciumul.

mi-ai vorbit cu tristeţe, am nelinişti,
erai zeu, erai trup,
erai multele ce l-aş fi atins,
erai oraşul cu autobuze fericite.
m-ai recunoscut după rochie,

klimt mi-a poruncit să te sărut pe stradă
îndoiala nu se schimbă la culoare
stă aşezată într-un tablou.

voi veni/ să-mi porunceşti: trăieşte pentru mine!”

Vorbim, de la Eugen Ionescu încoace, despre poezia lucrurilor mici, a oamenilor mici, chiar dacă unii sunt regi, precum Beranger, iar alţii ucigaşi fără simbrie. Marilena Apostu nu pierde prilejul să dialogheze, prin idee, cu micii oameni deveniţi mari numai prin faptul de a exista:

„Tu, cel născut aproape de răsăritul zilei
mi-ai promis lucruri mărunte
toate acestea s-au pierdut.

spaima poate deveni catifelare.

te-am blestemat
să nu-mi poţi răspunde în zilele
când oraşul devine nepăsător pisicilor
aşezate între cactuşi.

până la ziuă e timp de dragoste.”

Poeta se preface neimplicată, pare obiectivă, reţine din realitate cât mai puţin şi trece mai departe, şi totuşi sugestia fabulosului domină micul univers, „spaima poate deveni catifelare” (vers senzaţional, semnătură de mare poet!), totul în coordonate cosmice, „răsăritul zilei”, „până la ziuă”, „în zilele când oraşul devine nepăsător”.

Repet, ceea ce domină este plasticul, coloritul şi forma sculpturală, universul este o sculptură finisată de un maestru suprem, nu ştim cine, spunând chiar Dumnezeu recunoaştem un rang, nu un nume, fie chiar de floare, de fenomen, de formă a apei (mare, fluviu, valuri, ploaie), unde creatorul lipseşte după ce ne-a dăruit „paradisul”, însă cum rămâne cu restul?

„Doamne, ai împărţit raiul
neînfricaţii au strâns bucurii.

ziua trecută prin multe dioptrii
cheamă somnul/ confiscat de cei împodobiţi.

totul e pentru eşarfe şi nori.
Doamne,
ascultă cum plâng vulpile blânde!”

Pretutindeni se insinuiază o poezie a timpului, devenit anotimp,

„seceta strigă: udaţi-mi pământul cu întrebări,

vrăbiile nu ştiu a muri iarna
stau ghemuite în pene.

sânii doresc flori de cicoare.
ce cuvinte neodihnite!”,
sau:
„te privesc când plouă fără să-mi dau seama
că sunt între patru pereţi de vară.

clanţa uşii anunţ librarii
că au încremenit tablourile cu portrete.
Oh, somnul e pământ!”

Aici o observaţie, urmăriţi câte poeme se termină exclamativ, ca o concluzie fermă, ca o sentinţă absolută.

„Nu există poezie acolo unde nu există nicio organizaţiune, nicio structură, într-un cuvânt, nicio idee poetică.” Afirmaţia aparţine lui G.Călinescu şi este alarmantă: compunând, totuşi să folosim acest cuvânt, fără organizare, fără structură, fără idee poetică unde ajungem? În orice caz nicăieri sau în derută. Marilena Apostu face un pas înapoi şi rămâne în limitele poeziei cu organizare, structură, idee, un blam pentru moderniştii care făcând tabula rasa descopeă ultramodernismul, când poezia, arta nu este nici modernă, nici postmodernă, nici mizerabilistă, nici pornografică, nici şi nici, ci pur şi simplu există sau nu există, scrisă cu talent sau fără talent. Poezia poetei noastre respectă recuzita numită vers/verset, figură de stil, coerenţă logică, joc ilogic, joc ilogic, joc între real şi trancendental, găseşte acel nu ştiu ce acolo unde este de negăsit pentru alţii, într-un cuvânt, este un poet cu respect pentru limitele poeziei, ceea ce, să recunoaştem, fac toţi poeţii adevăraţi. Prea insistenta lipsă a rimei poate atrage atenţia, dar mai are vreme să se decidă, rima îşi are marile virtuţi, nu trebuie ignorată în totalitate, dar cine ştie, regulile le impune poetul cu propriul risc între da şi nu.

Volumul citit ca un singur poem, cu subunităţi sugerate prin titluri boldite, toate citabile, unele memorabile, se observă vălurirea ideilor, în definitiv ne aflăm înt-un oraş trist, cu străzi triste, cu pietoni trişti, cu sentimente triste, cu rochii triste, cu clipe triste, când

„E sâmbătă
iarba înverzeşte grăbită,
griji spală cămăşi de bărbat

au trecut ani
de când mi-ai mângâiat fruntea.

ochelarii au văzut destule.

luni e ziua fiului meu
îi voi cere voie să umblu în linişte.”

Poeta nu cere poeziei imposibilul; necerându-i, sugerează, de fapt, că pretinde totul de la poezie. Rămâne în alte cărţi, la fel de pilduitoare, să ne sugereze mai departe sfera heliopoetică, amploarea acestei totalităţi în căutare de sine.

* Marilena Apostu, „Cămaşa pătată de somn”, Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024

Şerban CODRIN

Infidelitatea unui poet al iubirii

În „Discursul de Recepţie” (1938) de la Academia Română, compozitorul **George Enescu** declara: „Poezia şi muzica, cuvântul şi tonul au mers mână în mână, adesea completându-se. Graţie cuvântului, gândirea se poate formula. Muzica , revărsându-se în adâncimile sufletului, pătrunde, misterios, în cele mai tăcute taine ale simţirii. Din îmbinarea cuvântului cu a muzicii s-au născut şi se vor naşte opere divine, nemuritoare”.

Constanitin Teodor Craifaleanu este un remarcabil poet argeşean, în lirismul căruia întâlnim o diversitate de subiecte, cel al iubirii fiind primordial. După propria-i mărturie, interesul său pentru literatură s-a dezvoltat încă din copilărie, când *„cititul era* o *„îndeletnicire cotidiană”* a familiei. Văzându-l pasionat pentru lectură, probabil scriind şi poezioare, tatăl îl avertizase în stil arghezian: *„Iubirea e un demon, din care, n-ar fi rău/ Să te fereşti, copile, să nu cazi în vreun hău/Căci de te-a prins o clipă, n-ai şanse să mai scapi/Iar viaţa-ţi înainte prin stâncă ai să s-o sapi/ Îţi vei urma cărarea din greu în tot mai greu,/ Ai să cunoşti durerea, uitând pe Dumnezeu..”* Neascultător, fiul nu s-a înfricoşat, dimpotrivă *„şi-a urmat cărarea*”, iar tatăl, neavând încotro, l-a îndemnat: *„Continuă, copile, şi sapă-n stânca grea/ O, cât aş mai săpa-o şi eu, de-aş putea*”! Îndemnul tatălui a fost de bun augur, răsărind pe bolta literară numele poetului Constantin Teodor Craifaleanu.

Atât poeziile publicate în revistele de cultură: **Carpatica, Suflet românesc, Cafeneaua literară, Glasul iubirii, Cuvântul argeşean,** cotidianul **Curierul zilei** etc., cât şi volumele de până acum: **Versuri amestecate** (Ed. Zodia Fecioarei, 2015), **Floarea iubirii** (Ed. Zodia Fecioarei, 2016), **Nopţi albastre** (Ed. Zodia Fecioarei, 2017), **Starea de om –Substraturi** (volum colectiv - Ed. Art Creativ, Bucureşti, 2018), **Soldaţi în piaţa soarelui** (volum colectiv - ed. Art Creativ, Bucureşti, 2019), **Grăbite clipele...** (Ed. Argeşeana, Bucureşti, 2019), i-au adus consacrarea.

Îi reproşez autorului infidelitatea faţă de muzele care-i dau târcoale în miezul „nopţilor albastre”, când cu una, când cu alta cochetând: Euterpe, Erato, Polimnia, Caliope, dator fiindu-le poetul să le întoarcă vizita în anticul Parnas, purtând în tolba creaţiei alte cărţi de poezie, şi nu numai. Iată ce l-a sfătuit Euterpe: *„Nu te închista în dogme,/Lasă-ţi versul să-nflorească/În oricât de multe forme.../Nimic să nu te oprească// Să te bucuri de-o petală,/De un fluture, de-o stea,/De o notă muzicală,/Ce-ţi îndulcesc dragostea...//Lasă-ţi slobodă gândirea/Dă frâu liber fanteziei,/Împărtăşeşte-ţi iubirea/Pe aripile Poeziei!”* Poetul însă e uşor sceptic: *„Ah, voi Muze fermecate/ Pe care vă ştiu demult,/Oare, la a mea etate,/Pot eu să vă mai ascult?!”* Îţi răspund eu, stimat contemporan: Atâta vreme cât fiorul dragostei există în sufletul tău, cât încă nu te saturi privind cu ochii minţii şi ai sufletului *„un fluture, o stea*” auzind şi *„o notă muzicală”*, categoric poţi cocheta cu muzele, ca un veritabil trubadur şi remarcabil amfitrion, după cum declari în poezia **Amanta mea:** *„Amanta mea de suflet şi de vise,/ Aş vrea să-ţi spun vreo două-trei cuvinte,/ Care nu se întâlnesc prin pagini scrise.../Ascultă-mă, te rog, cu luare aminte://Să ştii că am o singură dorinţă/Să te posed fără avea vreun scrupul,/Să fii a mea cu-ntreaga ta fiinţă,/Cu sufletul, cu gândul şi cu trupul (...)// Să fim amanţi până la moarte,/Să ne-ncruscrim, cu Ritmul şi- Armonia/ S-avem copii din flori- câte o CARTE/Amanta mea de suflet- POEZIA.*

Conchidem că *„amanta-i de suflet şi de vise”,* pe viaţă aleasă, îl aşează pe veşnicul îndrăgostit de muze pe scara valorilor culturii argeşene şi naţionale.

Gheorghe MOHOR

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Coloana III

HEABANI ÎI DEZVĂLUIE REGELUI DOUĂ VIZIUNI MINUNATE, UNA DESPRE MOARTE ȘI UITARE, CEALALTĂ DESPRE RAI, ȘI MOARE ÎN BRAȚELE REGELUI

DESPRE RAI

În cel de-al doilea vis, Calea Lactee la mine a venit.
Lângă Râul Vieţii stau întins.
Patul meu-cele mai rare flori -, iar muzica îmi înfioară
Sufletul! Ce blând şi dulce se aude ea din pâraie
Şi râuri, şi de la cântăreţii cu pene din copacii
Plini de fructele Raiului-chiar tot ce pe Pământ aici
Bucură inima omului, acolo se află, într-un loc minunat.
Am stat printre măslini, mirodenii şi unde era săpată
O grotă-ncântătoare; şi lângă mine, aproape
Erau prietenii mei dragi, şi unul apropiat şi drag
S-a întins lângă mine, conversând fericit,
plin de gânduri senine.
Bucuria noastră a fost deplină!
Spiritele conducătoare de acolo au întins
Înaintea noastră pe pajişti un festin
Cu hrană din Rai şi nectar.
O, eram atât de fericiţi! Bucuria noastră a sporit,
În timp ce clipele zburau spre ani fără sfârșit.
Spre curţi strălucitoare noi adesea agale am călătorit.
Lângă un lac de argint, un sacru altar
În mijlocul câmpiei se-nălţa,
Ridicat pe terase înalte, cu ziduri de aur,
Unde palatele şi vilele de-acolo înconjoară
Un templu-al zeilor, care se înalţă
În mijlocul palmierilor pletoşi şi lângă Arborele Vieţii
şi Nemuririi şi bolta plină de verdeaţă.
Oraşul se ridică la o ameţitoare înălţime,
Cu turnuleţe bătute-n nestemate sclipind în lumină,
Vile grandioase îngrămădite peste vile urcă departe
Până când cerul ating acoperişurile strălucitoare.
Un nor de mii de-aripi mereu acoperă cerul,
Căci turturelele în jurul cuiburilor de pe Pământ
aici zboară
Sufletele de pe Pământ-nenumărate milioane
Zeii le-au adus la lumină din naştere muritoare.
Sunt aduse din a osândei lume-ntunecată,
Şi încă mai e loc pentru numere nelimitate.
Prin vii atârnătoare eu şi iubita mea adesea ne plimbăm,
Plini de afecţiune ne îmbrăţişăm.
Aceasta zi pe lângă Râul Vieţii am petrecut,
Prin grădini înflorite, pline de parfumuri dulci.
Pe sub fructele ce veşnic dau în pârg pe plimbăm,
Pe cărări plăcute, şi frumos cântăm sau discutăm,
În timp ce păsările cântă şi peste tot împrejur zboară,
Cu-aripi colorate, din floare-n floare,
Şi căprioare cu ochi mari trec pe lângă noi,
acum îmblânzite,
Cu gazele tinere reciproc feţele-şi sărută.
Acum am ajuns la scările de aur majestuoase,
În oraşul zeilor, clădit aici din antichitate.
Pilaştri perlaţi se-nalţă divin încrustaţi
Cu lotuşi delicat desenaţi,
Cu viţă-de-vie de aur şi diamante
şi nestemate necunoscute
Care şerpuiesc în sus spre capiteluri cu lujere-nflorite
De crini, caprifoi şi trandafiri.
Un bulevard de coloane-n lungi şiruri
De variate splendori, duce la palate strălucitoare
Unde talentul artiştilor stăpîneşte
cu perfectă-ndemânare.
Forme superbe,magnifice au cizelat,
Împodobite cu artă, cu ornamente bogate.
Mâna de-artist se vede în sculptura lor de aur
Sau în imagini sculptate în perle, desfăşurate
În grupuri pe podele sau în şiruri lungi
Şi pe pereţii din cea mai pură perlă, unde luceşte
Tabloul fiecărui act de bunătate realizat
De fiecare suflet de pe Pământ acolo e reprezentat.
Scenele de tandreţe şi de dragoste divină
Acolo se află şi nu se sfârşesc niciodată, ci mai sus
se ridică,
Iar galeriile Raiului le umplu de bucurie
Şi mereu recurg la mâinile artiştilor-spirite.
Faptele cele mai sfinte sunt în aur pur sculptate
Sau în cele mai preţioase nestemate, şi din vechime
acolo sunt depozitate.
În curtea interioară se află o fântână
Sculptată din cel mai pur diamant.
Din care curge-ntr-un potir de aur
un şuvoi molcom, răcoritor
-Nectarul zeilor-un iaz strălucitor,
Care,susurând într-un vas de smarald, se pierdea
Dedesubt şi la baza fântânii se afla.
Apoi sub o arcadă ce mult se arcuia noi am intrat
Prin galerii albastre ca safirul, şi cântecul am ascultat
Care, apropiindu-se, venea din templele hialine
Şi trecea prin curţi de lapislazuli şi săli divine,
În timp ce frumuseţi orbitoare în jurul nostru
străluceau şi mai tare.
Ce dulce-au sunat apoi acordurile! Cu un ton mai înalte.
Şi, o, Regele meu! Am ajuns la porţile din perle
Care erau întredeschise şi am auzit o învălmăşeală veselă
Care înfiora domurile şi sălile înalte ce reverberau
Şi care din pereţii strălucitori de jasp răsuna.
O, prietene, în poartă-am stat
Şi -n faţa acelei priveliști am rămas prosternat
Şi faţa mi-am ascuns pe scările de hiacint.
Un zeu strălucitor m-a ridicat şi m-a îndemnat
Să-mi alung temerile, şi am privit magnificul tron
Din lumină cristalină, cu raze necunoscute de om.

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

SAINT-JOHN PERSE

Cânt la un echinox

Alaltăseară tuna, şi pe pământul cu morminte
eu ascultam răsunând acel răspuns către om,
care-a fost scurt, şi n-a fost decât lămurire.
Prietenă, ploaia cerului a fost cu noi,
noaptea lui Dumnezeu a fost vremea noastră rea,
şi iubirea, în orice loc, lua drumul izvoarelor.
Ştiu, am văzut: viaţa ia drumul izvoarelor,
fulgeru-şi strânge sculele-n carierele părăsite,
polenul galben al pinilor se-adună-n colţurile teraselor,
şi sământa lui Dumnezeu se duce-n mare
să întâlnească pânzele mov ale planctonului.
Dumnezeu răzleţitul se uneşte-n diversitate.
Doamne, stăpân al gliei, iată ninge şi cerul e fără-o rană,
pământul fără-un samar:
pământ al lui Seth şi-al lui Saul, al lui Che Huang-ţi şi-al lui Cheops.
Glasul oamenilor e în oameni, glasul bronzului în bronz, şi în lume,
Undeva unde cerul fu fără glas şi veacul nu avu pază,
un copil a venit pe lume – nu-i ştie nimeni rasa nici rangul,
şi geniul bate cu lovituri hotărâte în lobii unei frunţi pure.
Pământ, Muma noastră, nu-ţi pese de-această speţă: e veacul grăbit,
şi e veacul mulţime, şi viaţa-şi urmează cursul.
Un cânt se înalţă-n noi care nu şi-a ştiut izvorul şi nu va avea vărsare
în moarte: echinox de un ceas între Pământ şi om.

1971

În româneşte de
AUREL RĂU

ERATĂ

În numărul trecut al revistei poeziile Aurei Creiţaru au apărut sub alt nume. Ne cerem scuze.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti** sub egida **Consiliului Local Piteşti** şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie: Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Revista nu publică decât texte inedite, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Maria ANASTASIU

Premiul I la Concursul de poezie *Leoaică tânără, iubirea...*, 2024

Borgesiană

Pentru faptul că poemul este inepuizabil
Și se confundă cu suma făpturilor Domnului
Și nu va ajunge niciodată la ultimul vers
Și este mereu altul, potrivit oamenilor.
Jorge Luis Borges, *Alt poem al darurilor*

Eu sunt istoria lumii.
Fiecare decizie, fiecare eveniment din istorie
a făcut ca eu să fiu acum, aici, scriind poemul acesta.

Istoria lumii este istoria frumuseții.
Unde am fi astăzi dacă nu am fi râvnit
purpura fenicienilor?

O clepsidră umplută complet cu nisip,
astfel încât nisipul nu poate trece niciodată
dintr-o parte în alta –
aceasta este veșnicia.

Eu sunt toate cărțile pe care le-am citit, dar
(aici e nenorocirea)
eu nu sunt cărțile pe care le-am scris.
Alții, cei care mă vor citi, vor fi aceste cărți,
cititorii mei, ca animale de pradă.

Cândva o carte va fi ultima.
Cândva voi visa un vis care va fi ultimul.
Cândva am să dorm și am să mă trezesc,
fără să știu că acela va fi cel din urmă somn,
înaintea celui din urmă.
Cândva am să-ți dau ultimul sărut,
nu pentru că voi pleca, ci pentru că unul dintre noi
o să moară.
Cândva voi vedea ultimul apus de soare.
Cândva voi scrie ultimul vers din viața mea.
Sper că acel ultim vers nu va fi ultimul,
ca poemul să rămână neterminat.
În testamentul meu va scrie doar așa:
„Doamne, acest poem pe care n-am mai apucat
să-l isprăvesc
ți-l las Ție,
să-l termini Tu.”

Ioana Rodica DUMITRU

Premiul al III-lea la Concursul de poezie *Leoaică tânără, iubirea...*, 2024

Am să te scriu din umbră, să n-ai habar de mine...

Când dorul doare, ori de mă simți departe,
Ca o scrisoare pierdută-n galaxie
În așteptarea sa de-a fi cândva găsită
Tu nu uita:
Ne vom avea mereu
În poezie.

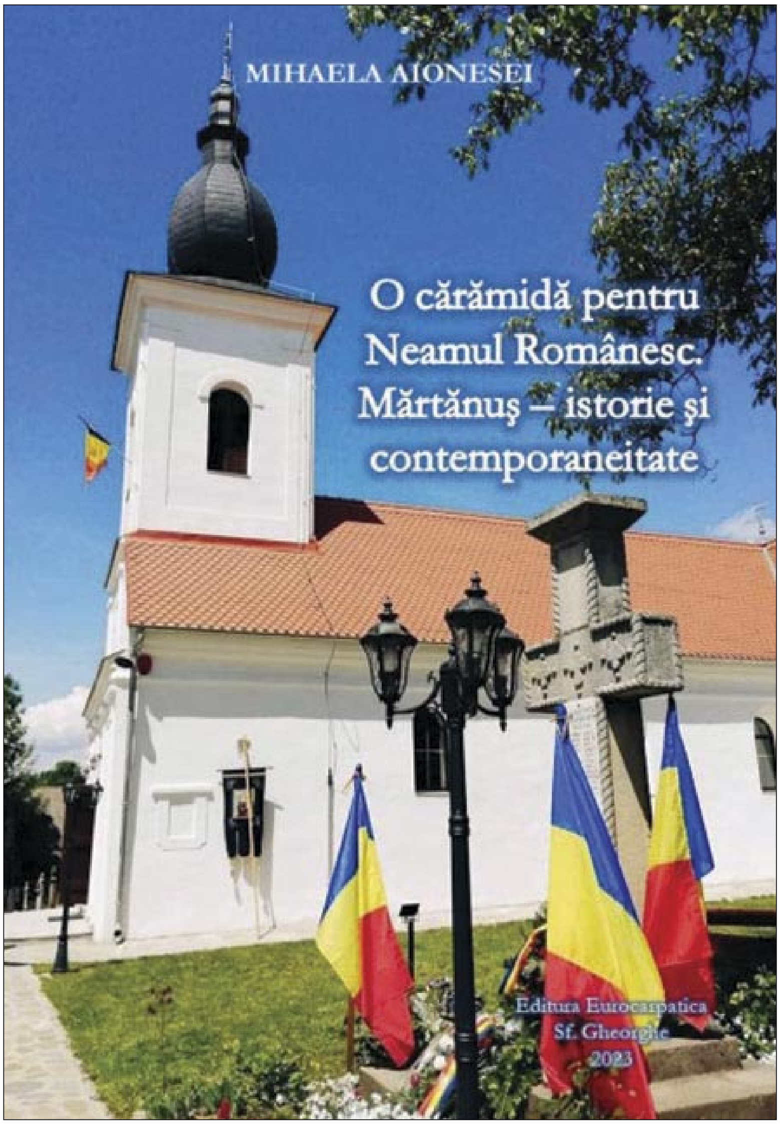
Iar dacă lipsa mea te sfâșie în patru
Și te aduce, lent, în prag de aritmie
Pe patul de spital când albul te cuprinde
Tu nu uita:
Ne vom avea mereu
În poezie.

Când totul-n jur se clatină și cade
Și însăși soarta pare-o proastă ironie
Nu te-ntrista! Privește înainte
Și nu uita:
Ne vom avea mereu
În poezie.

Iar de mă vezi vreodată cu alt băiat la braț
Și te cuprinde brusc o gravă gelozie
Zâmbește-mi și dă-mi de înțeles că
N-ai uitat:
Și ne avem mereu
În poezie.

Dacă în seri de vară te-apucă nostalgia
Și-ți vine să m-acuzi de vreo vrăjitorie
Promit să ard pe rug precum iubirea noastră
Dar nu uita:
(Atât!)
Rămân a ta mereu
În poezie.

Și ori de câte ori dorul va mistui poetul
Care-a cerut, cândva, un demon de soție
Atunci din iad am să-ți răspund în limbi de foc:
„Mai scrie!...
Încă un vers,
Un vis,
O poezie...”

363 de pagini în slujba Neamului

Volumul *O cărămidă pentru Neamul Românesc. Mărtănuș – istorie și contemporaneitate* a apărut în toamna anului trecut la Editura „Eurocarpatica” a Centrului European de Studii Covasna–Harghita. Deși este prima lucrare monografică tipărită a comunității românești și a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului”, construită în stil bizantin, din Mărtănușul Covasnei, cartea e mai mult o carte de suflet. Un dar pe care mi-am dorit să-l fac comunității românești, în semn de prețuire pentru determinarea și dăruirea cu care se străduiesc să țină la loc de cinste limba, tricolorul, neamul, portul, tradițiile, biserica și tot ce a mai rămas românesc într-un sat ardelenesc unde, printre majoritatea locuitorilor de etnie maghiară, mai viețuiesc în jur de 50 de suflete de români, mai puțin de 20 de familii.

În prima parte am cuprins aspecte ale solidarității românilor de pretutindeni cu comunitatea din acest sat ardelenesc, vizibilă în urma campaniilor de presă inițiate pentru a ajuta la strângerea fondurilor pentru restaurarea icoanelor și a altor obiecte de cult, vechi. În cea de-a doua am alocat un spațiu generos școlii, bisericii, culturii, tradițiilor, obiceiurilor și istoriei locale, prin recuperarea și transcrierea unor documente vechi, dar și a unor mărturii tulburătoare ale seniorilor locului, pagini de importantă valoare documentară, repere ale conviețuirii interetnice româno-maghiară, din timpul și de după cel de-al doilea Război Mondial.

În prefața cărții, dr. Ioan Lăcătușu, care a semnat prefața, afirmă următoarele: „Cartea asigură introducerea în circuitul public a unor izvoare documentare inedite care permit cunoașterea principalelor momente ale istoriei localității, cu luminile și umbrele ei, despre care până acum, se vorbea doar în șoaptă, pe la colțuri. (...) Campaniile de presă prezentate în primul capitol pot constitui exemple bune de urmat despre importanța și eficiența jurnalismului militant, practicat de Mihaela Aionesei.”

M.A.